

ALEKSANDAR I
Po milosti Božjoj i volji narodnoj

STENOGRAFSKE BELEŠKE

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 2

BEOGRAD 1933 GODINE

KNJIGA 6

L REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

ODRŽAN 12 JUNA 1933 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVALI:

Predsednik

Dr. KOSTA KUMANUDI

Potpredsednik

Dr. AVDO HASANBEGOVIĆ

Sekretar

MILAN MRAVLJE

Prisutni su g.g. Ministri: Ministar unutrašnjih poslova Živojin Lazić, Ministar fizičkog vaspitanja naroda dr. Lavoslav Hanžek i Ministar poljoprivrede dr. Ljubomir Tomašić.

POČETAK U 16,45 ČASOVA.

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika XLIX redovnog sastanka;

2 — Čitanje ukaza Njegovog Veličanstva Kralja o zastupanju Ministra inostranih poslova Bogoljuba Jevtića od strane Ministra bez portfelja dr. Alberta Kramera;

3 — Saopštenje o traženju hitnosti od strane Ministra poljoprivrede dr. Ljubomira Tomašića, za zakonski predlog o likvidaciji agrarne reforme na velikim posedima i usvajanje hitnosti;

4 — Saopštenje odborskog izveštaja o zakonskom predlogu o izmenama i dopunama Zakona o likvidaciji agrarne reforme na velikim posedima;

5 — Saopštenje interpelacija narodnih poslanika: Ivana Lončarevića i drugova na Ministra unutrašnjih poslova o policijskom bezakonju izvršenom nad Dr. Matom Horvatom, bivšim starešinom sreskog suda u Dvoru; Miloša P. Dragovića, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o postupku g. Popova, opštinskog beležnika u Jabuci, Speza pančevačkog; Todoru Hadži-Dimitrijevića, narodnog poslanika na Ministra

prosvete o izdanju knjige Dr. Kostića »O polnom pitanju«; Miloša P. Dragovića, narodnog poslanika, na Ministra prosvete o postupku institucija J. R. S. D. i školskih nadzornika prema učiteljima;

6 — Otsustva narodnih poslanika;

Govornici: Miloš Dragović, Ministar unutrašnjih poslova Živojin Lazić;

Dnevni red: Pretres i usvajanje predloga zakona o organizaciji vatrogastva;

Govornici: Izvestilac Anton Čerer, Ministar za fizičko vaspitanje naroda dr. Lavoslav Hanžek, Milan Dobrovoljac.

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Otvaram L redovni sastanak Narodne skupštine. Izvolite čuti zapisnik prošle sednice.

Sekretar Milan Mravlje pročitava zapisnik XLIX redovnog sastanka.

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima li kakva primedba na zapisnik? (Nema) Primedaba nema, zapisnik je primljen. Izvolite čuti jedan ukaz Njegovog Veličanstva Kralja.

Sekretar Milan Mravlje čita:

MI

ALEKSANDAR I

Po milosti Božjoj i volji narodnoj

Kralj Jugoslavije

Pošto će se naš Ministar inostranih poslova Jevtić Bogoljub baviti izvesno vreme u inostranstvu, to na predlog Predsednika Našeg Ministarskog saveta, a na osnovu člana 12 Zakona o uređenju Vrhovne državne uprave — postavljamo:

Za zastupnika Našeg Ministra inostranih poslova dr. Kramera Alberta, Našeg Ministra bez portfelja.

Predsednik Našeg Ministarskog saveta neka izvrši ovaj Ukaz.

10 juna 1933 godine

Beograd.

Predsednik Ministarskog saveta,

Dr. Milan Srškić, s. r.

ALEKSANDAR, s. r.

(Skupština je stojeći saslušala čitanje Ukaza i odazvala se usklikima: Živeo Kralj!)

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Izvolite čuti jedan zakonski predlog.

Sekretar Milan Mravlje čita: G. Ministar poljoprivrede, traži da se predlog zakona o likvidaciji agrarne reforme na velikim posedima od 19 juna 1931 godine sa njegovim izmenama i dopunama od 5 decembra 1931 godine oglasi za hitan.

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč g. Ministar poljoprivrede da objasni hitnost ovog zakonskog predloga. (Pljeskanje).

Ministar poljoprivrede dr. Ljubomir Tomašić:

Gospodo narodni poslanici, agrarna reforma počela se provoditi odmah iza Kraljevog manifesta od februara 1919 godine, dakle skoro punih 15 godina, a još nije dovršena. To znači da 15 godina žive ti interesenti nesigurni da li će sutra ostati na tom zemljištu, u nemogućnosti da budu uknjiženi kao takvi. Koliko to njima socijalno škodi, koliko to ometa njihov rad, kako to onemogućuje njihov kredit, vama je svima sigurno poznato. Ako vas, gospodo, potsetim da ima 200.000 interesenata, što prosečno sa 5 obitelji na jednu porodicu sačinjava jedan milion sugradana iz severnih krajeva, kojima je svaki dan zatezanja skoro jedan vek neizvesnosti, onda sam siguran da Narodna skupština ne može odrediti hitnost ovog zakonskog predloga. (Odobranje, pljeskanje i uzvici: Tako jel)

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Prima li Narodna skupština traženu hitnost? (Prima) Oglušujem da je hitnost za ovaj zakonski predlog primljena.

Izvolite čuti odborske izveštaje.

Sekretar Milan Mravlje saopštava: Odbor za proučavanje zakonskog predloga o izmenama i dopunama zakona o likvidaciji agrarne reforme na velikim posedima, — podnosi Skupštini na rešenje svoj izveštaj sa odvojenim mišljenjem odborske manjine.

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Ovaj će se izveštaj štampati i razdati g. g. narodnim poslanicima i staviti na dnevni red kada Narodna skupština to odluči.

Izvolite čuti interpelacije.

Sekretar Milan Mravlje saopštava: g. g. Ivan Lončarević i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o političkom bezakonju izvršenom nad dr. Matom Horvatom, bivšim starešinom sreskog suda u Dvoru;

G. Miloš P. Dragović, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o nastupku g. Popova, opštinskog beležnika u Jabuci, Sreza pančevačkog, i traži da joj se prizna prvenstvo.

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč g. Miloš Dragović da obrazloži prvenstvo.

Miloš P. Dragović: Gospodo narodni poslanici, poznat je fakat bio još pre 6 januara da su kancelarije sreskih načelnika i opštinskih beležnika i opštinskih sudnica bile partijski štabovi. To je, gospodo, tačno i to je neoborivi fakat. Iz tih zvaničnih institucija razvilo se partizanstvo do tolike mere, da je dovelo do suviše velike partijske zaoštrenosti. Hvala Bogu zbog tih i takvih stvari došao je manifest Nj. V. Kralja, koji je te partijske zadevice presekao i jasno ocrtao linije kojima treba ići od sastanka ovog Parlamenta pa nadalje. Kao što vam je poznato, moji drugovi i ja podneli smo, prema zakonu o udruženjima, zborovima i dogovorima prijavu za političku stranku, koja nam je u načelu i odobrena. U cilju da bi ispunili i ostale formalnosti koje zakon zahteva, mi smo svoje simpatizere u pojedinih srezovima ovlastili da nam prikupe potpise, o čemu smo ih snabdeli urednim punomoćijama. Jedan slučaj koji se desio u Srezu pančevačkom vrlo dobro ilustruje mentalitet sreskog načelnika i opštinskih beležnika koji se, rekao bih, hvala Bogu, ocrtava i nastoji da vegetira i posle ovih jasnih političkih linija, kojima treba da idemo.

Kosta Radak, trgovac iz Pančeva, otišao je u jednu opštinu da prikuplja potpise sa dozvolom sreskog načelnika. Taj sreski načelnik, od koga je on tražio dozvolu, kazao mu je, da mu ne treba nikakva dozvola. On je otišao, ali je ubrzo bio podvrgnut raznim šikanama, pa se je otišlo čak dotle, da ga je policijski narednik sproveo čak do Pančeva. Ja vas pitam je li ovo legalno i zakonito? Hitnost sam tražio zato što mislim da se politici ne sme davati ton koji je bio pre 6 januara. Zato molim gospodina Ministra da naredi najstrožiju istragu protiv odgovornih funkcionera da bi se takav rad sprečio. Jer ako državni organi počnu tako da rade, onda budite uvereni da ćemo i mi pribegli nelegalnim sretstvima, mi ćemo se, molim vas, i tući ako treba, jer ćemo umeti da branimo svoje političko stanovište i uverenje dokle god nas bude bilo. (Žagor i smeh.) Gospodo, kolo sreće okreće se, ne smejte se, možete i vi doći u taj položaj u kom sam ja danas, zato ponovo molim Gospodina Ministra da primi hitnost.

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč g. Ministar unutrašnjih poslova.

Ministar unutrašnjih poslova Živojin Lazić: Gospodo narodni poslanici, ovo je prvi slučaj koji sada čujem iz usta narodnog poslanika g. Dragovića o ometanju nove stranke, za koju sam u sporazumu sa Ministarskim savetom dao načelno odobrenje da

se može organizovati. Samim tim što je dato odobrenje za organizovanje, razume se da je rešeno pitanje slobodnog organizovanja te stranke, t. j. u načelu je dato odobrenje da se može organizovati. Ja ću ovaj slučaj, za koji sam sada čuo, narediti da se izvidi i oni organi za koje se utvrdi da su krivi biće podvrgnuti zakonskoj odgovornosti, ali hitnost same interpelacije ne mogu primiti.

Prešednik dr. Kosta Kumanudi: Pošto g. Ministar ne prima hitnost, to će se glasati. (*Miloš Dragović:* Zadovoljan sam odgovorom g. Ministra i odustajem od traženja hitnosti.)

Pošto g. poslanik odustaje od hitnosti, to nećemo glasati — Izvolite čuti dalje interpelacije.

Sekretar Milan Mravlje čita: g. Todor Hadži-Dimitrijević, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra prosvete o izdanju knjige dr. Kostića »O polnom pitanju«.

G. Miloš P. Dragović, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra prosvete o postupku institucija J.R.S.D. i školskih nadzornika prema učiteljima i traži da joj se prizna prvenstvo.

(Vidi vešt interpelacija u priložima.)

Prešednik dr. Kosta Kumanudi: Pošto g. Ministar prosvete nije sada prisutan, to će se saopštenje o ovoj interpelaciji na idućoj sednici ponoviti. Sve pročitane interpelacije biće upućene nadležnim g. g. Ministrima. Izvolite čuti odsustva g. g. narodnih poslanika.

Sekretar Milan Mravlje čita: g. dr. Negosim Živković, narodni poslanik, moli za 25 dana odsustva zbog smrtnog slučaja u porodici.

Prešednik dr. Kosta Kumanudi: Odobrava li Narodna skupština traženo odsustvo! (Odobrava.) Objavljujem da je traženo odsustvo odobreno.

Prelazimo na dnevni red. Na dnevnom redu je pretres izveštaja odbora za proučavanje zakonskog predloga o organizaciji vatrogastva. Ima reč izveštilac g. Anton Cerer.

Izveštilac Anton Cerer: Gospodo narodni poslanici, kad je g. Ministar za fizičko vaspitanje naroda predložio Narodnoj skupštini zakonski predlog o organizaciji vatrogastva, ista je izabrala naročiti odbor da taj zakonski predlog prouči.

Odbor za proučavanje zakonskog predloga o organizaciji vatrogastva detaljno je proučio ovaj predlog i čas mi je, da kao izveštilac podnesem izveštaj o izmenama i dopunama toga zakona.

U glavnome taj je zakonski predlog primljen onako kako je predložen. U pojedinim paragrafima ima doduše stilističkih izmena, ali zbog obimnosti zakona, ja ne mogu da ih detaljno iznesem, nego ću izneti samo bitne promene.

§ 6 tačka 2 postaje tačka 4, i dopunjava se ovako: »kao i kulturnih i prosvetnih priredaba«.

§ 43 je pod tačkom 1, koji govori o pravima i dužnostima župskih nadzornika, dopunjena tako, da se župskom vatrogasnom nadzorniku stavlja u dužnost, da na zgarištu gde sudeluje više vatrogasnih četa preuzme zapovedništvo.

§ 57 dopunjen je pod tačkom 2 ovako: »potstarešine po redu izbora zamenjuju starešinu ako je ovaj odsutan ili sprečen u vršenju dužnosti«.

§ 62 pod tačkom 3 dodaje se: »i od pretstavnika Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja«.

§ 65 dodaje se isti dodatak kao § 62 pod tačkom 3.

§ 70 ima isti dodatak kao § 62 i § 65.

§ 71 dodato je: »nadzorni odbor«.

§ 77 promenjen je tako, da dionička i sva ostala društva za osiguranje protiv požara plaćaju iz vlastitih sredstava 6% umesto 3% od premije naplaćenih za osiguranje protiv požara.

§ 99 menja se i glasi: Odredbe člana 77 ovog zakona primenjivaće se na osiguranja koja su zaključena i pre stupanja na snagu ovog zakona, za vreme trajanja roka osiguranja određenog policom ili ugovorom od dana stupanja na snagu ovog zakona«.

U § 100 briše se poslednja rečenica (izuzev propisa o plaćanju prinosa u vatrogasne svrhe itd).

To su izmene i dopune koje predlaže odbor Narodnoj skupštini na odobrenje.

000 Gospodo narodni poslanici, zakonski predlog o organizaciji vatrogastva, koji je danas u pretresu, ima taj cilj, da celokupno vatrogastvo u celoj državi postavi na bazu jednoobraznosti, da mu osigura potrebna materijalna sredstva, a naročito da odredi prava i dužnosti vatrogastvu, koje je po svojoj bitnosti i prema njegovim ciljevima organ javnoga reda, kome je povereno organizovanje pomoći prilikom svakojakih elementarnih nepogoda. U zakonu očuvan je princip na bazi slobodnog opredeljivanja. Vatrogastvo ostaje u rukama dobrovoljnih organizacija, kojima su potčinjene i industrijske, zvanične (poklicne) i obavezne čete. Dosadašnji razvoj vatrogastva naročito u Dravskoj i Savskoj banovini dokazuje, da se je samo jedno vatrogastvo, koje vrši svoj idealni rad ljubavi prema bližnjem, dobrovoljno, moglo razviti do današnje visine.

Na žalost, u južnim delovima države, do sada nije bilo onog interesovanja za vatrogastvo, koje bi trebalo već odavno da postoji. Statistika pokazuje, da je u:

Dravskoj banovini	760 četa i	25253	organizovanih vatrogasaca
Dunavskoj	290	9427	„
Savskoj	705	23893	„
Vrbaskoj	26	1275	„
Primorskoj	16	245	„
Moravskoj	1	48	„
Drinskoj	18	486	„
Zetskoj	2	47	„
Vardarskoj	2	23	„
Svega:	1920 četa i	60697	organizovanih vatrogasaca.

Iz ove statistike proizilazi, da je vatrogastvo najbolje razvijeno u Dravskoj i Savskoj banovini, donekle i u Dunavskoj banovini, dok u ostalim banovinama vatrogastva skoro uopšte nema. Baš zbog toga je potrebno, da se zakonom da potrebna inicija-

tiva, da se organizuje vatrogastvo po celoj državi i to na principu dobrovoljstva i sudelovanja celog naroda. Od kolike je važnosti vatrogastvo za nacionalnu privredu i ekonomiju, dokazuju baš statistički podaci koji doduše nisu sasvim tačni, ali ipak

svedoče kolike ogromne vrednosti nacionalne ekonomije upropašćuje svake godine požar. Svakodnevno donesu novine izveštaje o manjim i većim požarima, koji upropašćuju i kuće i imanja ne samo pojedinih, nego i čitavih naseobina i sela. Požarima većinom su pogodeni naši seljaci i varošani malih varoši, koji skupe i visoke osiguravajuće premije zbog suviše malih prihoda ne mogu podmiriti.

Kada požar uništi njihove domove, oni ostaju bez krovova i nemaju sretstava da izgrade nove kuće. Koliko takvih nesreća moglo bi sprečiti organizovano vatrogastvo, koje, ako je propisno snabdeveno, uspeva vatru da ugasi već u samom početku. Ko god je imao prilike da bude prisutan na licu mesta u selu, gde je iznenada iskrsnuo požar, taj je mogao biti svedok užasnog prizora, kakva pometnja i kakva uzbuna izbija među onim nesrećnicima, kako oni lutaju oko vatre, bezglavljeni, neznajući šta da rade i kako da rade, umesto da se priberu i da se dadu na posao spasavanja. Ali čim se čuje znak trube, koja objavljuje dolazak vatrogasaca, odmah se duhovi smire i blagodareći sistematskom radu mnoštvo stvari može da se spase.

S toga su sve moderne države težile za tim, da što bolje organizuju svoje vatrogastvo, koje se sastoji većinom iz dobrovoljaca, pošto su oni mnogo jeftiniji nego profesionalci, koji postoje većinom samo u većim varošima. Najbolje organizovano vatrogastvo ima Nemačka. Veoma uzorna organizacija je u Poljskoj, koja broji 11.000 četa i 500.000 aktivnih članova. Čehoslovačka ima preko 9.000 četa i 400.000 članova. Isto tako uzorno su organizovane: Francuska, Belgija, Austrija i Madarska, pa čak i Bugarska, Rumunija i Grčka u mnogo čemu naprednije su od naše zemlje. U našoj državi, međutim, organizacija je sprovedena samo u severnim delovima države. Nedostaje zajedničkog sistematskog rada, jednobraznosti u pogledu discipline, komande, uniforme, organizacije itd. Što smo u tom pogledu toliko zaostali, krivica je i do same državne uprave, koja ovom važnom pitanju nije posvetila potrebnu pažnju. Iz državnih sretstava podupirale su se druge manje važne institucije, dok za vatrogastvo nikad nije bilo na raspoloženju potrebnih kredita.

A kako je tek važna uloga koja pripada vatrogastvu za slučaj rata? Ranije se borba vodila samo u rovovima, međutim, vazдушna tehnička sretstva i hemija preneće ratne podvige i u pozadinu.

Stoga će budući rat zahtevati potpunu obaveštenost i izvežbanost stanovništva u pogledu njegove samozaštite i samopomoći od neprijateljskog dejstva iz vazduha.

U tom primeru nikakva individualna zaštita stanovništva neće biti dovoljna, nego jedino ono sredstvo, koje će biti sistematski provedeno u smislu kolektivne zaštite. Obaveštavanje širokih narodnih slojeva jeste prva i osnovna odbrambena i zaštitna mera. Potrebno je da svaki građanin bude tačno obavešten o mogućnostima opasnosti i o načinu lične zajedničke odbrane. Obaveštavanje i spremanje naroda, međutim, mora se izvesti još u miru prema naročitom planu. Zbog toga organizacija pripremnog rada u miru zahteva mobilizaciju svih sila i sredstava celokupnog naroda i materijala, kao što su propaganda, nabavka i priprema materijalnih sredstava, obuka, nastava itd. Ceo ovaj rad jeste pravi narodni rad, i njega može izvesti samo celokupni narod. Odbrana zemlje leži u rukama celog naroda, ne isključujući tu žene i decu. Odbraniti zemlju može samo onaj narod, koji će blagovremeno u miru biti čvrsto or-

ganizovan i koji će sve svoje sile uložiti, da se u presudnom vremenu snažno i složno brani.

Od svih naših privatnih organizacija i institucija vatrogasna organizacija je prva pozvata da pruži svoju pomoć kako za pripremnno izvođenje određenog plana u redovnom, tako u pogledu efikasne pomoći u ratnom stanju protiv neprijateljskog dejstva iz vazduha.

Svi narodi vrše pripremu odbrane za slučaj rata iz vazduha preko svojih vatrogasnih organizacija, a naročito Nemci, koji su na tom polju sa svojih 3.000.000 dobro opremljenih vatrogasaca stvorili velika dela. U Nemačkoj je stvoren zakonom „Savez za vazдушnu zaštitu“ (Lufthansa), koja održava tečajevе preko vatrogasnih organizacija o upotrebi i rukovanju sa plinskim maskama i sličnim priborom, a na čelu ovih organizacija stoje najjači stručnjaci — inženjeri — vatrogasci. Ovaj Savez za vazдушnu zaštitu ima određene dane u godini, kada se u celoj zemlji izvodi manevar celog naroda, i tom prilikom drže se predavanja i daju uputstva u slučaju neprijateljskog napada iz vazduha. Slične pripreme izvode se u Engleskoj, severnoj Americi, Francuskoj, Poljskoj itd.

Svakako dužnost je države, da spremi sve i kod nas za pasivnu zaštitu naše zemlje i naroda. Teška bi bila naša odgovornost pred budućnošću, ako se na tom polju ne bi učinilo sve što je za odbranu i zaštitu naroda potrebno. Naše vatrogastvo je potpuno svesno toga da mora i na tom polju preuzeti važnu misiju. Vatrogasne jedinice u Dravskoj banovini već su tome radu pristupile. Baš u tom pogledu vidi se kako je pogrešno što se do sada od strane državnih vlasti nije posvećivala dovoljna pažnja razvoju našeg vatrogastva.

Koliko su samo teškoća pravile finansijske vlasti kod uvoza potrebne vatrogasne opreme, dovoljan dokaz je za to činjenica, da još do danas nije ukinuta trošarina na benzin. Vatrogasne organizacije nisu uživale nikakve povlastice ni kod železnice ni kod pošte. Svakojake sportske i prosvetne organizacije primale su visoke subvencije i dotacije, vatrogastvo, međutim, skoro ništa. Uz to one moraju podmiriti poreze i zgradarinu i porez na prirastak takse itd., kao god i sva ostala trgovačka preduzeća. Sve ove neprilike mnogo su doprinele tome, da vatrogastvo nije moglo doći do svog pravog razmaha.

Razlozi koji su napred izneseni bez sumnje dokazuju potrebu jednog zakona o vatrogasnoj organizaciji, koji će regulisati sve dosadašnje nedostatke organizacije, pošto je u predloženom zakonu predviđeno osnivanje Vatrogasnog saveza sa sedištem u Beogradu, koji treba da bude najviši forum za sva pitanja vatrogastva u zemlji.

Organizacija četa, župa i banovinskih zajednica je zasnovana na bazi dobrovoljnog osnivanja i upravljanja. Ubeden sam da će te velike humanitarne ustanove pozdraviti celokupan narod. Vatrogastvo treba da ujedini sve državljane u jednu veliku porodicu, u kojoj će vladati bratstvo i ljubav prema bližnjemu, u zajedničkom nastojanju za dobro naroda, Kralja i mile otadžbine.

Na zakonskom projektu počeo je da radi prvo bivši Ministar za fizičko vaspitanje naroda g. dr. Kraljević i sadašnji Ministar za fizičko vaspitanje naroda g. dr. Hanžek. Ovoj dvojici g. g. ministara ima vatrogastvo da bude veoma zahvalno za donošenje toga zakona. Konsultovane su uprave i članstvo današnjih vatrogasnih saveza i svi njihovi zahtevi uneseni su u taj zakon. Zakon osigurava i podesna materijalna sret-

stva i ja mislim, da je sasvim opravdano da tome doprinesu i osiguravajuća društva, koja su pogotovo najviše zainteresovana na tome da vatrogastvo u zemlji bude što bolje organizovano. Jer što je bolje vatrogastvo u toliko je manji rizik od požara i osiguravanja. Osnivanjem vatrogasnih fondova izlazi se u susret i samim osiguravajućim društvima, jer je procenat određen za svrhe fondova mnogo manji od rizika koji osiguravajuća društva snose kada nema dobro uređenog vatrogastva.

Iz navedenog proizlazi da je predloženi zakon od velike važnosti i u pogledu bezbednosti od požara i u pogledu moralnih i etičkih ciljeva vatrogastva, te molim g. g. narodne poslanike da izvole glasati za taj zakon i u načelu i u pojedinostima kao i u celosti. (Odobranje i pljeskanje).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč Ministar za fizičko vaspitanje naroda g. dr. Lavoslav Hanžek.

Ministar za fizičko vaspitanje naroda dr. Lavoslav Hanžek: Gospodo narodni poslanici, iznoseći pred vas ovaj zakonski predlog o organizaciji vatrogastva, molim vas da budete strpljivi i saslušajte ove moje sprovedne reči za koje držim da će biti potrebno i podesno pomagalo u stvaranju vašeg objektivnog suda po samom predmetu.

Ovim predlogom zakonski se organizuju nacionalne sile u celoj državi u svrhu opšte zaštite imovine i života građana za slučaj požara, elementarnih nepogoda i drugih opasnosti.

Vrednost objekta zaštite — imovina i životi državljana — neosporno tolika je, da se njina zaštita protiv razaranja od požara i drugih elementarnih snaga neophodno potrebno ukazuje.

Ako ste ovo pretpostavili, već tim samim usvojili ste misao o potrebnosti, da narodne snage budu organizovane, kao i o tom, da red organizovanja i rad organizacija bude predmetom državnog zakonodavstva, jer samo zakonski organizovanim snagama moći će se uspešna odbrana vršiti na celom teritoriju naše Kraljevine i podjednako za sve državljanje.

Može, dakle, postojati samo jedno pitanje, koje će vas interesovati a to je, da li je predloženi način organizovanja i rada podesan. Da se ovo uzmogne ispravno proceniti, treba imati pred očima faktične prilike pod kojima u tom obziru živimo i one zadatke koje želimo da organizacijom realizujemo.

Vatrogastvo se u svetu razvijalo u glavnom u dva smera ili kao plaćeno-profesionalno vatrogastvo, ili kao vatrogastvo besplatnih dobrovoljnih vatrogasaca. Prema smeru tog razvika uobličilo se i zakonodavstvo pojedinih država. Profesionalno vatrogastvo postao je redovni policijski organ u službi javne bezbednosti protiv požara, čije se je organizovanje izvršilo redovnim policijskim propisom države i samoupravnog tela. Dobrovoljno vatrogastvo bio je samo skup slobodno organizovanih ljudi sa ciljem da pomaže ljudstvo od požara ili elementarnih nepogoda, a čija se akcija zasnivala kao dobrovoljna i besplatna pomoć, organizovana i regulisana po opštem zakonu o udruženjima. U našoj Kraljevini, naročito u zapadnim i severnim delovima, vatrogastvo se je razvilo poglavito kao dobrovoljno vatrogastvo. U tim stranama organizacije se osnivaju na regionalnim zakonima o društvima, a akcija se vrši kao dobrovoljna i od vlasti tolerirana pomoć javnoj lokalnoj upravi. U istočnim delovima vatrogastvo je uopšte skoro nepoznato, te se odbrana od požara vrši neorganizovano prema konkretnom slučaju uz pomoć pučanstva po načelima opšte uprave.

Kraj takvih faktičnih prilika i tako različenog zakonskog stanja, u interesu samog vatrogastva kao u interesu zemlje, moralo se pristupiti konačnom uređenju toga pitanja, kako bi se razvoju vatrogastva omogućio put u skladu sa interesima naroda i države.

Kod rešavanja pitanja kako da se organizacija sprovede, odlučio sam se da opšću organizaciju vatrogastva izgradim na onim zdravim osnovima, na kojima je uglavnom dosadašnje vatrogastvo u našoj zemlji počivalo. To je naše prirodno razvijeno, dobrim tradicijama obogaćeno, a dugotrajnim radom prokušano dobrovoljno vatrogastvo. Ono je uostalom za nas najpodesnije, jer iziskuje najmanje materijalnih sredstava, jer postoji nestašica stručno obrazovanih profesionalnih vatrogasaca, jer je radi značaja našeg seoskog naselja gotovo jedini mogući način sprovođenja organizovane odbrane od požara.

Ja sam odlučujući se za dobrovoljno vatrogastvo vodio računa i o općim odgojnim potrebama. U dobrovoljnom vatrogastvu jasno se ispoljuje odnos ličnosti čoveka prema bližnjem čoveku kao neposrednom stradalocu od elementa razaranja. U tom odnosu, kojemu je osnovni element zakon o odbrani opstanka izgrađuje se viši smisao i bolja svest čovjeka o potrebnosti uzajamne ljudske pomoći u odbrani sredstava stvorenih za održanje života. Ove dispozicije bude duh zadržarstva, koji im stvara životni oblik u aktivnoj kooperaciji za uzajamnu pomoć. Tako eto dobrovoljno vatrogastvo ima u sebi jednu opće-ljudsku službu noseći od svog začetka u sebi osnovnu misao kolektivne akcije, i ideju kooperacije i solidarnosti.

Buđenje i jačanje i organizovanje takovih misli i takovih svesti nama je kao narodu od najveće potrebe, i vatrogastvo ima da bude jedan od najjačih faktora u sociološkom procesu narodnog jedinstva i u stvaranju našeg nacionalnog kulturnog tipa.

To već danas pokazuju naše vatrogasne organizacije. One su posvuda element reda i discipline, rasadište ideje čovekoljubivosti, samopregora i požrtvovanosti. Svojim aktivnim heroizmom oni su živi primer odgojne sposobnosti našeg naroda.

Ovolika važnost predmeta nije mi dozvoljavala da vatrogastvo bude organizovano tek po opštem Zakonu o društvima, i ja sam se odlučio na donošenje posebnog Zakona o vatrogasnoj organizaciji, smatrajući da rad i delokrug vatrogastva daleko prelazi granice akcije običnog građanskog udruženja i da veliki nacionalni interesi traže da se vatrogastvu posveti naročita pažnja.

Pri donošenju ovog zakona rukovadio sam se uveličanjem, da pojedinačne i odvojene akcije vatrogastva kako ih sada nalazimo, a kojima je svrha jedino neposredna zaštita užih mesnih interesa, i koja zbog toga imaju pesve lokalni i regionalni značaj, ne odgovaraju ni savremenim zadacima vatrogastva ni opštim nacionalnim državnim potrebama. Isto tako bio sam uverenja da postojeća nestašica svake vatrogasne službe dokazuje samo nedovoljno stvaranje države za sigurnost imovine građana i odsutnost potrebnog smisla za solidarnost i kooperaciju. Trebalo je, dakle, postojeće vatrogastvo prema savremenim zahtevima reorganizovati, a tamo gde ne postoji, dati mogućnosti da organizacije nastanu.

Trebalo je zakonom o organizaciji vatrogastva putem jedinstvene organizacije omogućiti vatrogastvu da zauzme u državi dolično mesto kao naročiti organ zaštitne službe i da se pomoću jednolično formirane mesne službe, a usko povezane u celoj zemlji, omogući celishodan rad u celoj državi.

Opšta, dakle, organizacija vatrogastva za celu

zemlju izradiće se i na osnovu dobrovoljstva, a ja sam u Zakonu u glavnom tek ozakonio ono stanje, do kojega je prirodnim razvitkom dospelo u organizacionom pogledu dobrovoljno vatrogastvo i priveo ga u organsku vezu sa državnom upravom.

Javne vatrogasne čete postaju javnim organom na koji opštinska uprava prenosi jedan deo svoje vlasti, koji se odnosi na bezbednost od požara. Time je pravni položaj vatrogasne organizacije tačno obeležen. Time, ali vatrogastvo na sebe prima i svu težinu i ozbiljnost javnoga i odgovornog vršioca javne vlasti.

Za to je i organizovanje sprovedeno u svim konzekvencijama tako, da vatrogastvo bude što uže povezano sa svima granama državne uprave naročito sa onim kojima je održanje reda u zemlji, sigurnost naroda i otadžbine u miru i ratu, kojima je socialna briga i pravilnost narodnog odgoja temeljna služba.

Dakako, da time nije oduzet dobrovoljnim vatrogasnim društvima značaj dobrovoljstva, niti su lišena slobodne inicijative. Osnovne jedinice vatrogasne čete organizuju se kao dobrovoljna društva koja će preko svojih organizacija župa i zajednica imati udela i uticaja na vodstvo celokupnog vatrogastva u Vatrogasnom zavezu. U vodstvu Saveza biće dakle ljudi iz redova dobrovoljnih vatrogasaca, gde će saradivati sa kvalificiranim predstavnicima vrhovne državne uprave i imaće punu mogućnost izvršiti svoje zadatke koje će tražiti interesi vatrogastva. Da svaku sumnju u tom smeru već unapred učinim nemogućnom, ja sam se baš radi toga odlučio na ovakav reglementarni zakon, u kojem jasno dolaze do izražaja sve mogućnosti slobodnog društvenog života. Obzirom na identičnost svrhe i službe, ja sam dobrovoljne organizacije u višim jedinicama povezao po istim načelima i sa onim profesionalnim, privatnim i obavezanim, ne samo radi jedinstva organizacije u celoj zemlji, nego i zbog potrebne saradnje gradskih centara sa našim selom. Zadatci vatrogasnih organizacija tačno su zakonski fiksirani i ne dozvoljavaju da bi se organizovanju vatrogastva mogle bilo s koje strane podmetati svrhe, koje zakon ne navodi. Prema tome zadaci vatrogastva u glavnom su obeleženi kao rad za odbranu od požara ili nepogoda i kao rad na kulturnom i nacionalnom podizanju naroda. U prvi deo rada spadaće ne samo neposredna akcija kod požara, nego i uopšte sistematsko i stručno spremanje i obrazovanje članova u dojavnoj službi, u rukovanju sa strojevima, u izobrazbi momčadi i vodstva, te sanitetskoj službi.

U drugi deo zadataka spadaće širenje zdravih pojmova o vatrogasnoj ideji i ciljevima, kao delu ideje nacionalne solidarnosti i kooperacije, te podizanje nacionalne svesti, viteštva, moralnog i telesnog vaspitanja. Naročito u tom pogledu trebalo je odrediti vatrogastvu njegov odnos prema državi, njegovom uredaju i vršenju vlasti. Prema ovim najvažnijim interesima i pitanjima narodne zajednice, traži se da taj stav ne bude samo lojalan ili neutralan, nego da stvaralačke aktivnosti vatrogastva budu posvećene baš tim pitanjima i interesima općenitosti za izgradnju zdravog nacionalizma i pune državljanske svesti gradana. Zbog toga je i trebalo prekinuti s time da vatrogastvo bude kao do sad samo organizacija na uske teritorije i lokalne interese. Ono ima da bude vaspitni pokret novog vremena za celu državu i celi narod, osnovan na idejama koji može da obuhvate celinu naroda po općenitosti i organskoj celini svoje ideologije.

U našoj zemlji moći će postojati samo jedno vatrogastvo kao organ javne službe, a to je nacionalno jugoslovensko vatrogastvo, koje svojom organizacijom i svojim radom ima prvenstveno širiti nacionalni osjećaj, i ljubav i poštovanje prema Kralju i Otadžbini.

Kod toga se naročito našoj narodnoj inteligenciji pruža prilika da učešćem u vatrogasnim organizacijama doprinese svoje snage izgradnji uistinu jugoslovenskog nacionalnog vatrogastva. Kod organizovanja vatrogastva na osnovu ovog Zakona imaće prirodno veliku ulogu ne samo Savez, nego i postojeće zajednice, župe i društva, te se na njihovu patriotsku dužnost u prvom redu računa. Biće istina teškoća u onim krajevima gde vatrogastvo ne postoji ili je slabo razvijeno, ali se je i to predvidelo i našao, mislim, zgodan izlaz: u ustanovi o obavezanim četama, što će za mesta koja nemaju dobrovoljnih vatrogasnih četa biti dovoljan potstrek da takve u svom vlastitom interesu osnivaju.

Ja se nadam, da će razvijanje vatrogastva dobiti velikog poleta ne samo tim što se ovim zakonom omogućuje jednoličan rad u celoj zemlji, nego i zato, što osim moralne pomoći koja će biti pružena vatrogastvu od strane državne uprave, doći i do potrebnih materijalnih sredstava za održanje i razvitak vatrogastva.

Ovako organizovano i spremljeno vatrogastvo biće sposobno da izvrši svoje zadatke i ispuni one nade što ih stavljamo u njihove organizacije u pogledu odbrane zemlje i izgradnje narodnog duhovnog života.

Neka, dakle, gospodo, nastupe naše nove jugoslovenske kohorte vigilium u neprobojnim redovima oboružane i sretstvima za odbranu protiv razornog neprijatelja, i novim duhom i osjećajima jugoslovenske solidarnosti u radu izgradnje našeg narodnog jedinstva i naše otadžbine.

Da to uzmogne biti, molim Vas, da primite Zakon (Burno odobravanje i pljeskanje).

Preседnik dr. Kosta Kumanudi: Reč ima narodni poslanik g. Dobrovoljac.

Milan Dobrovoljac: Gospodo narodni poslanici, ako naše Ministarstvo za fizičko vaspitanje naroda za vreme svoga opstanka danas prvi put izlazi pred našu jugoslovensku narodnu skupštinu sa zakonskim predlogom, ja danas, kod ovog zakonskog predloga o organizaciji vatrogastva u našoj Kraljevini Jugoslaviji, konstatiram, da je Ministarstvo za fizičko vaspitanje naroda tim zakonskim predlogom ispunilo jedno staro, lepo, rimsko pravilo, koje glasi: Non multa fac sed magna et notabilia, što znači: nije potrebno da činiš mnoga dela, već čini delo veliko i delo važno. A taj zakonski predlog o vatrogastvu, gospodo narodni poslanici, delo je veliko i važno po rezultatima koje će on dati i koji će iz njega slediti. Taj zakon je davna želja od strane svih vatrogasnih udruženja i društava u zemlji.

Vi morate znati, gospodo narodni poslanici, da u hrvatskim krajevima, dok smo bili pod mađarskim tudinskim jarmom, i u bratskim slovenačkim krajevima, koji su stenjali takode pod tudinskim austro-ugarskim jarmom, tamošnje vatrogastvo kroz gotovo pola veka tražilo je i borilo se da ishodi vatrogasni zakon, ali tudinska vlast nije htela da ga donese, jer nije imala razumevanja za vatrogastvo, tu silnu polugu za podizanje i učvršćivanje blagostanja našega naroda.

I danas, kada se u našoj slobodnoj i ujedinjenoj Kraljevini Jugoslaviji, u ovom prvom Jugoslovenskom

parlamentu, predlaže taj davno željeni i potreban vatrogasni zakon, treba da se oda priznanje našem g. Ministru za fizičko vaspitanje naroda g. dr. Hanžeku, (Aplauz) i njegovom prethodniku, bivšemu Ministru istog resora g. dr. Draganu Kraljeviću, (Aplauz i uzvici: Živeo!), kao i svima njihovim saradnicima za tako moderno izrađen zakonski predlog o vatrogastvu i za sjajno i precizno obrazloženje kojim je taj zakon praćen.

Ja znam, poštovana gospodo narodni poslanici, a to se vidi kod današnje Skupštine, kad se govori o vatrogastvu i vatrogascima, da mnogi uzimaju to sa lake strane, i stežu usta na nevini smešak. Ali, gospodo, kad se pročita pažljivo obrazloženje koje je dao g. Ministar za fizičko vaspitanje naroda, o ovome zakonskom predlogu, onda se vidi da mi u našoj državi Jugoslaviji imamo godišnje preko dve milijarde dinara štete od požara, i to štete koja se daje izraziti u ciframa, a u celoj Evropi ta šteta iznosi oko 140 milijarda dinara. U tim brojkama nisu uračunate one štete koje su novcem nenaplativé, kao izgubljenost zdravlje i životi, pretrpljeni strah, prouzročena tuga nad gubitkom svoga ognjišta ili svojih dragih i milih i svega onoga što je propalo prigodom požara. A ko bi proračunao celokupnu onu štetu, koju je čovečanstvu prouzrokovala vatra od onoga časa, kad je Prometej ukrao vatru bogovima?

Vatra koju su, gospodo, mnogi narodi poštovali kao božanstvo, iako je to božanstvo često proždíralo njihovu imovinu. A koliko bi bila silna ta cifra da se proračunalo sve koliko je čovečanstvo izgubilo požarnim štetama dok nije došlo do spoznaje, da je vatra dobar sluga, a zao gospodar. I da toga zla gospodara nije obuzdalo raznim vatro-policijskim merama, a osobito ustanovama ovih dobrovoljnih vatrogasnih društava. Mi nalazimo vatro-policijske mere već kod starih Rimljana, mere koje su izdali carevi Avgúst i Trajan.

U srednjem veku, gospodo, bilo je teško u nekim državama sprovesti te vatro-policijske mere, jer je, — neka mi g. Pavlič oprosti — crkvom fanatizovana masa kad su gorili čitavi gradovi ili sela, smatrala da je to iskušenje, i kazna božija, i da svi propisi i sredstva za gašenje požara, da je to borba protivu božije volje i bogohuljenje. Ali, gospodo, već u 12 i 13 stoleću videli smo, da se u Beču, Erfurtu, Frankfurtu i Nirnbergu, ustanovljavaju vatroredarstveni propisi. U gradu Ausburgu g. 1276 dobivaju delomični oprost poreza oni, koji u slučaju vatre donasaju vodu. U gradu Cvikau, izdaje vlast naredenje, da se ima dojaviti magistratu svaki nastali požar, a gazda kome kuća gori, mora je srušiti, i zato dobiva novu. Određuje se da muškarci mogu doći da gase požar, a jedan deo mora paziti kod gradskih vrata da ne dođu pljačkaši.

U gradu Erfurtu g. 1351 morao je svaki gazda kuće da ima spremljenu vodu, a na tornjevima crkve stajali su čuvari koji su pazili, da li je buknuo požar i po gradu su bili plaćeni ljudi, koji će gasiti vatru.

Onda su se pojavili t. zv. savezi poštenih ljudi, koji su imali zadaću, da u nesreći vatre, pomognu bližnjem svome, gašenje vatre, i pažnjem, da im se spašena imovina ne pokrade.

Tu je zametak vatrogasnih društava i vatrogasne ideje, koja je u nekim državama uz pripomoć vlasti, sjajno raširena, i na podlozi zakonskog oslonca postala moćan faktor u čuvanju narodne imovine.

U naše krajeve jugoslovenske prodrla je ideja vatrogastva istom sredinom prošloga veka, ali je bila »Pepeļjuga« državne vlasti i pre ujedinjenja, a i posle ujedinjenja, premda je tražila i vapila za po-

moći i zaštitom državne vlasti. No danas dobiva zaslugom naših prvih ministara za fizičko vaspitanje naroda, ta vatrogasna ideja zaštitu, koju je tako dugo tražila. I, poštovana gospodo narodni poslanici, kad mi danas glasamo za taj zakonski projekat, mi dajemo, kako je lepo kazao g. Ministar za fizičko vaspitanje naroda u obrazloženju, koje je dao ovom zakonskom predlogu, našem vatrogastvu i našim vatrogascima satisfakciju, za sav dosadašnji požrtvovan, i naporan njihov rad. I to treba da se naglasi u ovoj prvoj jugoslovenskoj Narodnoj skupštini da je taj požrtvovan i nesebičan i naporan rad vatrogasaca širom naše Jugoslavije u ogromnoj većini dobrovoljan i besplatan. Treba da se naglasi, da ti dobrovoljni vatrogasci, pod geslom: »Vatru gasi, brata spa, si« nesebično i požrtvovano i besplatno služe svome bližnjemu i da u vršenju svoje dobrovoljne preuzete dužnosti u svakom slučaju požarne nesreće, moraju da zaborave na ono što im je najdraže i najsvetije: na dom svoj i na porodicu svoju, i da izlažu zdravlje i život svoj, za spas tuđeg doma i tuđe imovine (Uzvici: Tako je!) Treba da se naglasi, da ti dobrovoljni vatrogasci u čovekoljubivosti svojoj, plemenitosti i dobroti svojoj, u slučaju požarne nesreće ne gledaju ko stradava, koje je on vere, kojeg je on staleža, koje je on narodnosti, da li im je to lični prijatelj ili neprijatelj, pošten ili nepošten, siromah ili bogat, oni dragovoljno rade i besplatno ispunjuju svoju dužnost za dobro svoga bližnjeg. Treba da se naglasi, da imade bezbroj primera u povesti vatrogastva, da je mnogi vatrogasac živ i zdrav otišao na garište i tamo spasavao tuđe živote i tuđu imovinu i vršeci svoju dobrovoljnu dužnost našao smrt na zgarištu. Treba da se naglasi, da su ti dobrovoljni vatrogasci patrioti, i to pravi patrioti, jer činom pokazuju svoju ljubav prema domovini, jer čuvaju narodno blagostanje od požarnih nezgodi i štete i pri tome dižu narodno gospodarstvo, da su patriote jer brane živote građana naše Jugoslavije.

Treba da se naglasi, da ti dobrovoljni naši vatrogasci većinom su naši poštteni seljaci i mali obrtnici, koji, na zov vatrogasne trube ili na glas zvona sa zvonika, ostavljaju često na pola uzoranu ili na pola požetu brazdu na polju, ili svoju radionicu i alat i beže da vrše vatrogasnu dužnost sve na obranu pojedinaca i okoline i sve bez ikakve plate. (Glasovi: Tako je!)

To se, nažalost, kod nas, gospodo narodni poslanici, ne shvaća u redovima naše inteligencije. U inostranstvu smatra narodna inteligencija dužnošću svojom, da aktivno deluje, da se začlanjuje u redove vatrogasnih društava; polazi vježbe, drži predavanja, sudeluje u vatrogasnim skupštinama i svečanostima. U inostranstvu ima aktivnih vatrogasaca dobrovoljnih aktivnih članova iz redova aktivnih ministara, univerzitetskih profesora, industrijalaca, ličejnika, advokata, inženjera i činovništva sviju kategorija. Izvolite si samo pogledat statistiku vatrogasaca, koliko sudeluje inteligencija u vatrogasnim redovima u bratskoj Čehoslovačkoj, Poljskoj, u Francuskoj, u Nemačkoj, u Holandiji. I zato nije čudo da Nemačka ima 3 miliona vatrogasaca, da Poljska ima preko 500.000 i Češka preko 500.000 vatrogasaca.

U inostranstvu preko vatrogastva inteligencija traži put ka narodu i nalazi taj put i približuje se narodu i osvaja narod. I našoj inteligenciji pruža se ovim zakonskim predlogom mogućnost, da se povede za inteligencijom inostranstva u pogledu vatrogastva. Ovaj zakonski predlog veli u § 1, da osim stručne izobrazbe, vatrogastvo se stara i za nacio-

nalno, kulturno i prosvetno vaspitanje svojih članova. I naša inteligencija treba da zna sada, da širom čitavog sveta, a i kod nas još gori ili tinja varta mržnje, neprijateljstva, nemira, nesloge i raznih poroka. I sada taj zakonski predlog dovikuje inteligenciji: Nikla si iz tog jugoslovenskog naroda, pa podi u narod i sudeluj i ti na tome, da tu vatru gasiš i da brata spasiš. Naša inteligencija treba da znade, da ima još ljudi u toj Jugoslaviji, koji potpaljuju nepoverenje među narodima protiv naše države, protiv vlasti i protiv braće Srba ili Slovenaca ili Hrvata. I tu vatru treba gasiti i treba brata spasiti. I tu treba inteligencija da stupi u vatrogasne redove, pa da raspiruje ljubav prema jugoslovenstvu i ljubav prema jugoslovenskom Kralju. (Burno pljeskanje i uzvici: Živeo Kralj!)

I zato ja sa ovoga mesta apelujem na Vas, gospodo narodni poslanici i drugovi, i na svu inteligenciju širom čitave naše velike Jugoslavije, da sledi primeru inostranstva i da svojim sudelovanjem u vatrogasnim redovima potpomogne vršenje jedne velike službe u svome narodu i u svojoj državi na korist Kralja i na korist otadžbine. (Usklici: Tako je!)

Gospodo, ja neću govoriti o tome, koliko će po novom zakonu vatrogastvo da deluje i da pomaže za vreme rata, jer bi mogli oni prijatelji tamo brojati vatrogasce u nekakve efektive.

Ja sam samo, gospodo narodni poslanici, i kao prijatelj vatrogasaca i kao nekadašnji tajnik vatrogasnih društava radostan što naše vatrogastvo dobija ovaj zakon. Samo, gospodo narodni poslanici, ja se bojim da će se naše vatrogastvo zbog svoga novog zadatka, zadatka da radi na nacionalnom i kulturnom polju za dobro Kralja i Jugoslavije, od sada deliti sudbinu našega Sokola Kraljevine Jugoslavije i da će gospoda rimokatolički biskupi uskratiti svoj sveti blagoslov vatrogasnim štrcaljkama i vatrogasnim zastavama kao što su ga uskratili sokolskim zastavama. Ja ističem, gospodo narodni poslanici, da se ne može doći do biskupskog blagoslova u ovoj državi kada se učini taj greh da se ljubi svoj Kralj i svoja Jugoslavija. Ni mrtvi jugoslovenski velikani, koji su čitav život svoj dali za našu Jugoslaviju, ma da su bili svecenici rimokatoličke crkve, kao što je bio slučaj sa našim pokojnim drugom Spinčićem, (Slava mu!) nisu bili vredni da im mrtvo telo blagoslovi biskupskom impulom osvećeno lice. Jer Spinčić je imao preširoko srce, jer je u tome srcu uz Hrista stajao i jugoslovenski Kralj i jugoslovenska država (Tako je! Pljeskanje)

Ali da me ne bi g. Predsednik upozorio da to ne spada u predmet, ja ću, pošto se radi o vatrogasnom zakonu, ispričati nešto o jednom požaru.

Godine 1920 goreo je naš Narodni Dom u Trstu. Iz pisanja italijanskih novina i iz govora, koji su održani prilikom desetogodišnjice toga čina u julu mesecu 1930 g. u Trstu, jer je taj Dom bio potpaljen, vidi se da su izneti detalji o tome kako su se izbezumljene žrtve pojavile na prozorima i molile pomoć i kako im niko nije smeo priskočiti u pomoć nego su se strmoglavile sa prvog i drugog sprata, bacale se na ulicu i tako umirale. Taj dom zapalio je fašista Frančesko Dunta. A kada se slavila desetogodišnjica toga palikuće našega narodnoga Doma Dunta bio je prisutan i silno slavljen, i kada se zaručio taj palikuća sa nekim rimskom gospodom i kada je došao dan venčanja, onda ga je venčao kardinal rimokatoličke crkve Vaniteli. (Dr. Gliša Tadić: A Spinčićev pokop?) I sada se sećam ponova sokolskih zastava naših i pogreba pok. Spinčića. I vi, koji

niste prisustvovali ovome pogrebu, vi možete sebi u očima duše vaše pretstaviti bezbroj hiljada sveta i seljaka, bezbroj hiljada koje duž puta, kojim je prolazio pogreb sa mrtvim telom pok. Spinčića, dižu desnice svoje i čine znak krsta u vazduhu te blagosiljaju jugoslovenskog narodnog velikana kada se nije dignula osvećena biskupska desnica na njegovom sprevodu. I mesto svete vode škrope ga suzama žalosnicama, a s nebeske visine iz oblaka sipi blaga kišica — ona sveta vodica koja nam daje svagdašnji hleb, koju šalje Bog, čiji bejaše Spinčić dobar i veran sluga. To je bio blagoslov pok. Spinčića. I zato ako naše vatrogasce po prijatu ovoga zakona stigne sudbina sokolska, oni treba da znaju da postoji još i jedan drugi veliki blagoslov: molitva i priznanje, zahvala sirotinje i onih kojima je ukazana delotvorna ljubav i pomoć. Treba da znadu da je za njih najbolji blagoslov svest svakoga vatrogasca, iako nije u mantiji crnoj, da je ipak propovednik Hristovog nauka: ljubi bližnjega svojega, i da svoju propoved potvrđuje činom. (Uzvici: Tako je, i pljeskanje!)

Ja molim Gospodina Predsednika Narodne skupštine i vas, gospodo narodni poslanici, da mi oprostite ovo moje malo udaljenje od predmeta, od zakonskog predloga o organizaciji vatrogastva u našoj Jugoslaviji.

Ja se vraćam ponovo na taj zakonski predlog s izjavom da ću u cijelosti i pojednostima glasati za taj predlog. Ja molim g. Ministra za fizičko vaspitanje naroda i čitavu Kraljevsku vladu da moralno i materijalno potpomaže naše vatrogastvo, da nade sretstva da ono može da napreduje i da prisili one koji bogatstvom raspolazu a to bogatstvo im dobrovoljno vatrogastvo čuva, da i oni potpomažu tu humanu organizaciju.

Ja molim i vas, gospodo narodni poslanici, da glasujete za taj zakonski predlog, jer će po njemu biti omogućen još bolji rad čovjekoljubivih patriotski raspoloženih naših dobrovoljnih vatrogasnih društava na dobro našega velikoga Kralja i velike naše Otadžbine Jugoslavije! (Burno odobravanje i pljeskanje).

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Završen je pretres u načelu. Pristupamo glasanju... (Alojz Pavlič: Molim za reč radi objašnjenja). Ne mogu vam dati reč, jer niste ni u čemu napadnuti od g. predgovorika. (Alojz Pavlič: On je mene apostrofirao: Glasovi: Dosta je bilo tvoga! — Alojz Pavlič: Molim za reč, ako mi se ne da reč, vi gazite poslovnik!) Gospodine Pavliču, opominjem Vas na red.

Prelazimo, gospodo, na glasanje u načelu. Ko je za ovaj zakonski predlog u načelu glasaće za, a ko je protiv glasaće protiv. Izvolite čuti prozivku.

Sekretar Milan Mravlje priziva poslanike da glasaju i oni su glasali ovako:

Glasali su »za«: Avramović Branko, Adjić Ante, Aleksić Kosta, Antunović Josip, Arandelović Jovan, Auer Ljudevit Dr., Babamović Jordan, Baljić Salih, Banjac Ljubomir, Batinić Jozo, Benko Josip, Božić Milan, Borisavljević Strahinja, Brkić Stepan, Brušija Radoslav, Bugarski Dragutin, Budišin Stevan, Bukvić Aleksandar, Bunović Milan, Varda Sever, Vasiljević Stevan Dr., Veličković Miladin, Veljković Veljko, Vidić Ješa Dr. Vidović Bogdan Dr., Vukićević Bogić Dr., Gavrančić Oton Dr., Gavrilović Oto, Gajšek Karlo, Gospodnetić Franjo, Grba Milovan Dr., Grbić Emilijan, Grubanović Milan, Davidović Vitomir, Danilović Živko, Demetrović Juraj, Dervišić Đulaga, Dimitrijević Mita, Dimitrijević Hadži-Todor, Dobrović Milan S., Dobrovoljac Milan J., Dovezenski Jovan S.,

Dodić Aleksandar Taka, Došen Mirko Dr., Dragović Miloš P., Drljača Branko, Duboković Juraj, Đorđević Vladimir, Đurić Mihailo, Živanović Milan, Živančević Mihailo, Živojnović Dušan M., Zaharić Čedomir, Zemljčić Jakob, Ivanišević Petar, Ilić Srđa Milan Dr., Isaković Milivoje Đ., Isaković Mito, Jevremović Dragoljub Dr., Jevtić Mihailo R., Jevtić Radovan, Jelić Milutin, Jeličić Boža C., Jovan Andrija, Jovanović Doka, Jovanović Jova, Jovičić Dobrosav, Kadić Husein, Kalamatijević Mihailo R., Kandić Joviša K., Katić Miloš, Kačanski Stevan, Klinc Anton, Knežević Lovro, Kovač Ante Lj., Kovačević Dragutin Karlo, Kojić Dragutin Dr., Koman Albin, Kostić Milorad J. Dr., Kraljević Dragan Dr., Kramer Albert Dr., Krejči Anton, Krstić Vladimir Krstić Simo, Kujundžić Andrija K., Kujundžić Bogoljub K., Kunjašić Joahim, Kurtović Vojko, Lazarević Milovan M., Lazarević Teodosije K., Lazarević Filip S. Dr., Lončarević Ivan Dr., Lončar Stanko, Lukić Živan Dr., Lulić Pešar, Maksimović Božidar, Maksimović Stjepan, Marinković Vojislav Dr., Marjan Đuro, Marjanac Simo, Marković Velimir Ž., Marković Milenko Dr., Marković Milorad P., Marković Nikola, Mastrovic Ante F., Matica Pavao, Matić Doka N., Maceković Matija, Mašić Marko, Metikoš Milan Dr., Miletić Vjekoslav Dr., Miletić Vladislav Milošević Mladen P., Milutinović Milinko R., Mitrović Jovan P., Mihailović Ilija P., Mihajlović Svetislav Dr., Mohorić Ivan, Mravlje Milan, Mulalić Mustafa A., Najdorfer Mirko, Nedeljković Uroš P., Nikodijević Arandel Dr., Ninković Tripko, Novaković Tode Dr., Nučić Petar Dr., Ostojić Đuro Dr., Pavlič Alojzij, Parabuški Đorđe, Pahernik Franjo, Patrnogić Ljuba, Pivko Ljudevit Dr., Popović Dušan, Preka Nikola, Radonjić Milijan, Savić Arandel P., Sekulić Milan Dr., Smiljanić Toma Dr., Sokić Miloše M., Sokolović Nikola, Stajković Nikola, Stevanović Živojin Ar., Stojković Milan Đ. Dr., Tonić Todor R., Topalović Milan, Trkulja Stanko, Čirić Đorđe, Cuković Milan, Fotirić Arsa, Hasanbegović Avdo Dr. (pretsedavao), Hribar Nikola, Cemović Filip, Cerer Anton, Cipušević Metodije, Čorbić Branko, Čohadžić Hazim, Šarković Tihomir, Šega Ferdo, Šelmić Dragić M., Šećerov Slavko Dr., Šiljegović Vladimir, Šiftar Stevan, Šurmin Đuro Dr.

Otsutni: Aksentijević Aleksandar, Alilović Saćir, Andelinović Grgur Budislav Dr., Antonijević Dušan, Barać Branko Dr., Bačić Stjepan Dr., Beširović Dimitrije R., Bogdanović Iso, Valjavec Stjepan, Vidaković Vitomir, Vujić Dimitrije V., Glavički Božidar, Grđić Vasilj, Gruber Franjo Dr., Đokić Rista, Elegović Ivo Dr., Živković Negosim Dr., Zeljković Boško, Ivandekić-Ivković Mirko Dr., Ivančević Dušan, Janaković Velizar Dr., Jevtić Životije, Jevtić Milutin Al., Jeremić Živojin, Jovanović Aleksandar, Kajmaković Omer, Kešeljević Nikola Dr., Knežević Stjepo Dr., Kožulj Marko Dr., Kostić Dragutin Dr., Kraft Stevan Dr., Krstanović Risto, Krstić Zarije, Krstić Milutin, Krstić Mihailo V., Kuzmanović Lazar K., Kumanudi Kosta Dr., Kuntarić Ante Dr., Kurtović Šukrija, Lazarević Todor Dr., Leušić Đuro Dr., Lisavac Mladen Dr., Makar Dako, Malančec Vlado Dr., Markić Franjo, Mijić Milan Đ., Milošević Gavro, Milutinović Milorad Đ., Misirlić Jovan T., Mitrović Ljubomir M., Nikić Nikola Dr., Nikić Fedor Dr., Nikolić Branko Dr., Njamcul Ranko Dr., Paleček Ivan Dr., Paranos Špiro F., Perić Matej Dr., Perić Milivoje Đ., Perić Ninko Dr., Perko Dragutin V., Petković Milan, Petovar Lovro, Petrak Nikola, Petričić Živko Dr., Petrović Marko, Pešić Milutin, Pištelić Slavko A. Dr., Popović Dimitrije On., Popović Dobrivoje Ger.

Dr., Popović Jeftimje, Popović Kosta, Dr., Popović Milan Dr., Popović Milan V., Popović Svetislav Dr., Praljak Nedeljko, Prekoršek Ivan, Princip Jovo, Prša Šime Dr., Pustoslemšek Rasto, Pucelj Ivan J., Radivojević Lazar Lj., Radić Ivan, Radović Savo Dr., Radonjić Milan, Rajić Toša Dr., Rako Janko Dr., Rape Stanč. Dr., Rorbaher Julijan Dr., Ružić Viktor Dr., Savić Sava V., Savković Ilija, Santo Gavro Dr., Saračević Radenko, Selić Joca M., Selmanović Alija, Simić Milorad, Spasović Vukašin, Spahić Vlado, Spindler Vjekoslav, Srškić Milan Dr., Stažić Josip, Stanić Andra, Stanišić Vladimir Dr., Stanojević Dragomir M., Stanojević Milutin, Stevanović Milan, Stepanov Milivoj, Stepanović Milan R., Stefanović Igjnat, Stijić Milan Dr., Stojadinović Miloslav Dr., Stošić Stamenko, Strezović Krsta, Tadić Gligorije Dr., Teodorović Vojislav, Pešić Maksim, Tolić Ignjat M. Dr., Tomić Jakob, Toromanović Hasan, Trbić Vasilije, Trbojević Uroš Dr., Trifunović Ljubiša, Trpković Stavra K., Čirić Stevan, Uzunović Nikola, Urek Ivan, Urošević Mirko P., Urukalo Sergije, Fidančević Toma Dr., Fizir Viktor, Hajdinjak Anton, Hanžek Lavoslav Dr., Hodera Svetislav V., Hristić Bora, Šnajdar Franjo, Šumenković Ilija Dr.

(Posle glasanja)

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je u svemu 162 poslanika i svi su glasali za. Prema tome ovaj zakonski predlog primljen je u načelu.

Pošto se ni jedan govornik nije javio za reč u pojedinostima, to odmah prelazimo na rešavanje ovog zakonskog predloga u pojedinostima. Glasaće se sedenjem i ustajanjem. Gospoda koja glasaju za sedeće, a ko je protiv ustaće.

Molim izvestioca da pročita § 1.

Izvestilac Anton Cerer čita § 1. predloga Zakona o organizaciji vatrogasaca prema izveštaju odbora.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li se pročitani § 1? (Prima) Paragraf je primljen. Izvolite čuti dalje.

— Za ovim je Narodna skupština, glasajući sedenjem i ustajanjem, usvojila od § 2 do § 100 predlog zakona o organizaciji vatrogastva po predlogu Odbora. —

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prema ovome, ovaj zakonski predlog je i u pojedinostima primljen. Prelazimo na konačno glasanje. Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar Milan Mravlje proziva poslanike da glasaju i oni glasaju ovako:

Glasali su »za«: Avramović Branko, Aleksić Kosta, Antunović Josip, Arandelović Jovan, Auer Ljudevit Dr., Baljić Salih, Batinić Jozo, Benko Josip, Borisavljević Strahinja, Brkić Stjepan, Bugarski Dragutin, Bukvić Aleksandar, Bunović Milan, Veličković Miladin, Veljković Veljko, Vidić Ješa Dr., Vošnjak Bogumil Dr., Gavrančić Oton Dr., Gajšek Karlo, Grajić Pero, Grbić Emilijan, Davidović Vitomir, Danilović Živko, Demetrović Juraj, Dimitrijević Hadži-Todor, Dobrović Milan S., Dobrovoljac Milan J., Dovezenski Jovan S., Dodić Aleksandar Taka, Dragović Miloš P., Drmelj Alojzij, Duboković Juraj, Đurić Mihailo, Živanović Milan, Živančević Mihailo, Zaharić Čedomir, Zemljčić Jakob, Ivanišević Petar, Ilić Srđa Milan Dr., Isaković Milivoje Đ., Jevremović Dragoljub Dr., Jevtić Mihailo R., Jevtić Radovan, Jeličić Boža C., Kandić Joviša K., Kešeljević Nikola Dr., Knežević Lovro, Kovač Ante Lj., Kovačević Dragutin Karlo, Kraljević Dragan Dr., Krstić Vladimir, Krstić Simo, Jovan Andrija, Jovanović Jova, Kalamatijević Mihailo

Kujundžić Andrija K., Kuntarić Ante Dr., Kurtović Vojko, Kurtović Šukrija, Lazarević Milovan M., Lazarević Teodosije K., Leušić Đuro Dr., Lončarević Ivan Dr., Lončar Stanko, Maksimović Božidar, Marinković Vojislav Dr., Marković Velimir Z., Marković Milorad P., Matić Đoka N., Miletić Vjekoslav Dr., Miletić Vladislav, Milošević Mladen P., Mitrović Jovan R., Mitrović Ljubomir M., Mihajlović Svetislav Dr., Mohorić Ivan, Najdorfer Mirko, Nikolić Branko Dr., Njamcul Ranko Dr., Pavlič Alojzij, Parabuški Đorđe, Patrnođić Ljuba, Perić Matej Dr., Perko Dragutin V., Pivko Ljudevit Dr., Pogačnik Viktor, Popović Dobrivoje Ger. Dr., Popović Kosta Dr., Popović Svetislav Dr., Prše Sime Dr., Rađivojević Lazar Lj., Radonjić Milan, Radonjić Miljan, Rako Janko Dr., Rorbaher Julijan Dr., Savić Sava V., Selić Joca M., Selmanović Alija, Smiljanić Toma Dr., Sokolović Nikola, Stažić Josip, Stajković Nikola, Stanojević Dragomir M., Stevanović Živojin Ar., Stefanović Ignjat, Tadić Gligorić Dr., Tolić Ignjat M. Dr., Tonić Todor R., Trbić Vašilije, Trifunović Ljubiša, Čirić Stevan, Čuković Milan, Fidančević Toma Dr., Fizir Viktor, Handžek Lavoslav Dr., Hasanbegović Avdo Dr. (predsedavao), Hodera Svetislav V., Hribar Nikola, Hristić Bora, Cemović Filip, Cerer Anton, Cipušević Metodije, Čorbić Branko, Čohadžić Hazim, Sarković Tihomir, Šega Ferdo, Selmić Dragić M., Šećerov Slavko Dr., Šiljeković Vladimir, Šnajdr Franjo, Šumenković Ilija Dr., Surmin Đuro Dr.

Otсутni: Adjić Ante, Aksentijević Aleksandar, Alilović Saćir, Anđelinović Grgur Budislav Dr., Babamović Jordan, Banjac Ljubomir, Barać Branko Dr., Bačić Stjepan Dr., Beširović Dimitrije R., Bogdanović Iso, Božić Milan, Budišin Stevan, Valjevac Stjepan, Varda Sever, Vasiljević Stevan Dr., Vidaković Vitomir, Vidović Bogdan Dr., Vujić Dimitrije V., Vučkicević Bogić Dr., Gavrilović Oto, Glavički Božidar, Gospodnetić Franjo, Grba Milovan Dr., Grdić Vasilj, Grubanović Milan, Gruber Franjo Dr., Dervišić Dulaga, Dimitrijević Mita, Došen Mirko, Drljača Branko, Đokić Rista, Đorđević Vladimir, Elegović Ivo Dr., Živković Negosim Dr., Živojnović Dušan M., Zeljković Boško, Ivandekić-Ivković Mirko Dr., Ivančević Dušan, Isaković Mito, Janković Velizar Dr., Jevtić Životije, Jevtić Milutin Al., Jelić Milutin, Jeremić Živojin, Jovanović Aleksandar, Jovanović Đoka, Jovičić Dobrosav, Kadić Husein, Kajmaković Omer, Katić Miloš, Kačanski Stevan, Klinc Anton, Knežević Stjepo Dr., Kožulj Marko Dr., Kojić Dragutin Dr., Koman Albin, Kostić Dragutin Dr., Kostić Milorad J. Dr., Kramer Albert Dr., Kraft Stevan Dr., Krstanović Risto, Krstić Zarije, Krstić Milutin, Krstić Mihailo V., Kuzmanović Lazar K., Kujundžić Bogoljub K., Kumanudi Kosta Dr., Kunjašić Joahim, Lazarević Todor Dr., Lazarević Filip S. Dr., Lisavac Mladen Dr., Lončar Ivan, Lukić Živan Dr., Lulić Petar, Makar Dako, Maksimović Stjepan, Malančec Vlado Dr., Marjan Đuro, Marjanac Simo, Markić Franjo, Marković Milenko Dr.,

Marković Nikola, Mastrović Ante F., Matica Pavao, Maceković Matija, Mašić Marko, Metikoš Milan Dr., Mijić Milan Đ., Milosević Gavro, Milutinović Milinko R., Milutinović Milorad Đ., Misirić Jovan T., Mihailović Ilija P., Mozer Hans Dr., Mravlje Milan, Mulalić Mustafa A., Nedeljković Uroš P., Nikić Nikola Dr., Nikić Fedor Dr., Nikodijević Arandel, Ninković Tripko, Novaković Tode Dr., Nučić Petar, Paranos Špiro F., Pahernik Franjo, Perić Milivoje Đ., Perić Ninko Dr., Petković Milan, Petovar Lovro, Petrak Nikola, Petričić Zivko Dr., Petrović Marko, Pešić Milutin, Pištelić Slavko A. Dr., Popović Dimitrije On., Popović Dušan, Popović Jeftimije, Popović Milan V., Popović Milan Dr., Praljak Nedeljko, Preka Nikola, Prekoršek Ivan, Princip Jovo, Pustoslemšek Rasto, Pucelj Ivan J., Radić Ivan, Radović Savo Dr., Rajić Toša Dr., Rape Stane Dr., Ružić Viktor Dr., Savić Arandel P., Savković Ilija, Santo Gavro Dr., Saračević Rađenko, Sekulić Milan Dr., Simić Milorad, Sokić Miloje M., Spasović Vukašin, Spahić Vlado, Spindler Vjekoslav, Srškić Milan Dr., Stanić Andra, Stanišić Vladimir Dr., Stanojević Milutin, Stevanović Milan, Stepanov Milivoj, Stepanović Milan R., Stijić Milan Dr., Stojadinović Miloslav Dr., Stojković Milan Đ. Dr., Stošić Stamenko, Strezović Krsta, Teodorović Vojislav, Pešić Maksim, Tomić Jakob, Topalović Milan, Toromanović Hasan, Trbojević Uroš Dr., Trkulja Stanko, Trpković Stavra K., Čirić Đorđe, Uzunović Nikola, Urek Ivan, Urošević Mirko II., Urukalo Sergije, Hadjinjak Anton, Siftar Stevan.

(Posle glasanja)

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Glasao je svega 131 narodni poslanik i svi su glasali za. Prema tome ovaj zakonski predlog je i konačno primljen i biće upućen Senatu na dalji rad. Time smo današnji dnevni red iscrpili. Za iduću sednicu predlažem sledeći dnevni red:

1 — Pretres izveštaja Odbora za proučavanje zakonskog predloga o konvencijama između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije.

2 — Pretres izveštaja Odbora za proučavanje zakonskog predloga o izmenama i dopunama Zakona o lekarima specijalistima za bolesti usta i zuba i o zubnim tehničarima, po izmenama i dopunama koje je u ovom zakonskom predlogu učinio Senat.

2 — Pretres izveštaja Odbora za proučavanje zakonskog predloga o prenosu prava vlasništva imanja u Beogradu u Krunskoj ulici broj 22 sa gimnastičkog društva »Dušan Silni« na Sokolsko Društvo Beograd — Matica. (Prima se).

Iduću sednicu sa pročitanim dnevnim redom zakazujem za sutra u 9 časova pre podne. Današnju sednicu zaključujem.

Sednica je zaključena u 18.10 časova.

P r i l o ž i

Gospodinu

Pretsedniku Narodne skupštine

Čast mi je dostaviti izveštaj odborske većine za proučavanje zakonskog predloga o izmenama i dopunama Zakona o likvidaciji agrarne reforme na velikim posedima od 19 juna 1931 god. sa izmenama i dopunama toga Zakona od 5 decembra 1931 god., da ga izvolite dostaviti i saopštiti Narodnoj skupštini.

Odvojeno mišljenje po ovom zakonskom predlogu podneće pojedini članovi Odbora.

12 juna 1933 god.

Beograd.

Pretsednik Odbora,
Dr. Sl. Šećerov, s. r.

Narodnoj skupštini.

Odbor za proučavanje zakonskog predloga o izmenama i dopunama Zakona o likvidaciji agrarne reforme na velikim posedima od 19 juna 1931 godine sa izmenama i dopunama toga Zakona od 5 decembra 1931 godine, proučio je upućeni mu zakonski predlog i ima čast podneti Narodnoj skupštini svoj izveštaj sa sledećim izmenama i dopunama, koje je Odbor učinio u vladinom zakonskom predlogu:

Kod § 3a u drugom stavu drugi red brišu se reči: »a ne mogu se pretvoriti u bolju kulturu«.

Kod § 7 tač. 9 pod a) na kraju stava dodaju se reči »bez obzira na granice banovine«.

U § 8a menja se količnik mesto »140« dolazi broj »120«, a mesto broja »120« dolazi broj »100«.

U § 8b broj »140« zamenjuje se sa brojem »120« a broj »120« sa brojem »100«.

Kod § 13 g. Ministar poljoprivrede dao je izjavu da reči koje se dodaju na kraju stava a koje glase: »i imaju sve povlastice koje uživaju državne obvezniče«, da su sastavni deo starog teksta i da su propuštene prilikom prepisa te ih treba tako i razumeti.

Kod § 14 na kraju drugog stava reči: »u korist države« takođe treba tumačiti kao sastavni deo starog teksta koje su propuštene prilikom prepisa.

U § 15 prvi stav u drugom redu iza reči »saveta« dodaju se reči koje glase: »u roku od tri meseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona«.

Kod § 28 dodaje se nova tačka 3 koja glasi:

»Držacci gornih i činjenih zemalja veleposeda u bivšem provincijalu, kao i zakupnici, čiji zakup proističe iz gornog i činjenog odnošaja, proglašuju se agrarnim interesentima i zemlja, koju drže, eksproprišaće se u njihovu korist po odredbama ovog Zakona«.

Kod § 36 dodaje se nova tačka 5 koja glasi:

»Ovlašćuje se Ministar poljoprivrede da podanicima naše države, kojima je u Bugarskoj u svrhe agrarne reforme oduzeto zemljište, naknadi pretrpljenu štetu dodeljivanjem podvodnog ili vodoplavnog a do sada neobrađenog zemljišta koje mu za ciljeve agrarne reforme stoji na raspoloženju, s tim da dodeljeno zemljište naplati po odredbama ovog Zakona«.

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini da izvoli u celosti usvojiti ovaj zakonski predlog sa izmenama i dopunama koje je Odbor učinio u toku svoga rada.

11 juna 1933 godine

Beograd.

Sekretar,

dr. Auer Ljudevit, s. r.

Pretsednik Odbora,
dr. Slavko Šećerov, s. r.

Članovi:

Šukrija Kurtović, s. r., dr. Kraljević, s. r., dr. Milan Stijić, s. r. Nikola Sokolović, s. r. Rasto Pustoslesnik, s. r. dr. Toša Rajić, s. r. Milan Mravljje, s. r. Andra K. Kujundžić, s. r. Đoka N. Matić, s. r. Miloje M. Sokić, s. r. dr. Svetislav Mihajlović, s. r. dr. Milenko Marković, s. r. Živko Danilović, s. r. Ignjat Stefanović s. r. dr. Stjepan Bačić, s. r. Miloš Dragović, s. r. Vit. M. Vidaković, s. r. (odvaja se); Vasilije Trbić, s. r. (dvaja se); Husein Kadić, s. r. (odvaja se); Strahinja Borisavljević, s. r. (dvaja se); dr. Nikola Nikić, s. r. (odvaja se); dr. Ivan Lončarević, s. r. (odvaja se); Stjepan Valjavec, s. r. (dvaja se); Dr. Franjo Gruber, s. r. (odvaja se).

Gospodinu

Pretsedniku Narodne skupštine

Beograd.

Čast nam je podneti odvojeno mišljenje članova Odbora za proučavanje zakonskog predloga o izmenama i dopunama Zakona o likvidaciji agrarne reforme na velikim posedima od 19 juna 1931 godine sa izmenama i dopunama toga Zakona od 5 decembra 1931 godine, da ga izvolite dostaviti Narodnoj skupštini.

12 juna 1933 godine

Članovi odbora:

u Beogradu.

Vasilije Trbić, s. r.

dr. Nikola Nikić, s. r.

dr. Ivan Lončarević, s. r.

Mirko Najdorfer, s. r.

dr. Đuro Leušić, s. r.

ODVOJENO MIŠLJENJE

članova Odbora za proučavanje zakonskog predloga o izmenama i dopunama Zakona o likvidaciji agrarne reforme na velikim posedima.

Predložena zakonska novela o likvidaciji agrarne reforme u severnim krajevima nije onakva, kakva se je morala očekivati. Ona ne ubrzava likvidaciju agrarne reforme i ne uvodi napokon jedno stalno zakonito stanje, koje bi bilo stvoreno agrarnom reformom. Mešto toga smo dobili zakonski projekat, koji je odborska većina usvojila, a koji ne samo što ne znači likvidaciju agrarne reforme, nego na protiv stvara novu agrarnu reformu, čiji se kraj za sada ne može sagledati.

Po ovom projektu izmenjena je i sama suština agrarne reforme. Po zakonskom tekstu i po smislu značila je agrarna reforma: zemlju treba dati zemljoradniku, koji je obrađuje.

Sada se međutim ide i dalje. Po ovom se sada zakonskom projektu i šume uzimaju za objekt agrarne reforme. Ne samo šume, koje bi trebalo iskrciti i zemljište uzirati, ako takvih šuma uopšte ima, nego su objekt agrarne reforme postale i šume koje se neće kao oranice obrađivati. Na taj smo način postavili princip, po kome se zemlja ima dati onome, koji je radi. Zakonski predlog stao je tako na princip oduzimanja privatne svojine, što je protivno zemaljskom Ustavu od 3 septembra 1931 godine.

Šume, koje su po ovom zakonskom predlogu potpale pod agrarnu reformu, vlasništvo su naših crkava i manastira priznatih veroispovesti, vlasništvo privatnih lica, naših državljanina, t. j. crkava srpsko-pravoslavne i katoličke, koje se izdržavaju iz prihoda ovih šuma. Tako su teško pogođene Srpska Patrijaršija, Rimo-katolička nadbiskupija u Zagrebu i Ljubljani, te

Dakovačka Biskupija, a i velike drvarske industrije, u kojima su zaposleni mnogobrojni radnici. Ako se ovaj zakonski predlog usvoji, onda će Narodna skupština povrediti član 22 Zemaljskog Ustava, i otvoriti širom vrata oduzimanju i rušenju privatne svojine. Nikakvo čudo neće onda biti, ako rudarski radnici na pr. zatraže, da im se predadu rudnici, kirajdžije, da im se ustupe stanovi u vlasništvo, i napokon blagajnici, koji tudi novac broje, da taj ostane njihovo vlasništvo.

Ovaj zakonski predlog trebao bi prema namisli predlagača doneti blagodat samo vrlo malom broju pučanstva i samo u nekoliko srezova, dok se ostali narod u zemlji lišava ove blagodati. Uzimaju se naime šume zapravo samo u Dravskoj, Savskoj i jednom delu Dunavske banovine, jer u drugim nema ni crkvenih ni privatnih šuma, nego su sve šume državne, koje se ne oduzimaju. Ako su šume potrebne seljacima, koji su nastanjeni u blizini crkvenih i privatnih šuma, one su potrebne i onima, koji su nastanjeni u okolici državnih šuma. Svuda narod imade potrebu ispaše i drvarenja.

Na ovaj čudni način zakonski predlog deli narod na one kojima država daje sve, i na one kojima država ništa ne daje, ali im nameće zato velike poreske terete, kako bi oni prvi mogli uživati blagodati ovog zakona.

Postoji i druga još anomalija nejednakost pred zakonom. Po § 7 Zakona o likvidaciji agrarne reforme izuzeti su naime iz nje svi *strani podanici*, kojima se po Pariskom sporazumu i Neptunskim konvencijama *ne može ništa više oduzeti*. Zakonski predlog dakle našim crkvama i građanima, oduzima privatno vlasništvo, a tuđincima ga ne uzima. S pravom se pitamo, kako to da naši građani i naše ustanove u svojoj vlastitoj zemlji imaju manje prava nego tuđinci?!

Na ovaj način stavljamo svoju zemlju u red zemalja, u kojima još vladaju režimi „kapitulacija“, a naše crkve guramo u takovu situaciju, da svoje zadatke u narodu neće moći vršiti, nego će pasti narodu i državi na teret.

Skupština mora napokon biti tačno obavještena, koliki je finansijski efekat ovog zakonskog predloga. § 13. jučer predloženog zakonskog projekta ne govori o tom finansijskom efektu. Međutim je ovo najvažnija stvar i to se mora prije svega znati. Zna se tačno koliko stoji agrar u Bosni, a koliko u Južnoj Srbiji i Dalmaciji, ali se ne zna koliko stoji u severnim krajevima. Da bi se ovo moglo izračunati, bilo bi potrebno znati, koliko je zemlje razdeljeno dobrovoljcima, koliko je za njih još rezervisano, te koliko se ima ta zemlja platiti i na koji način.

Zakonski projekat predviđa isplatu oduzete zemlje i šume, obveznicama državom garantovanim. Ali sam broj obveznica, njihovu službu i sve ostalo zakonski projekat ne određuje, nego mimo Narodne skupštine ostavlja sve to volji Ministra finansija i Ministra poljoprivrede.

Takovu ovlast i pravo u ovakvom važnom finansijskom pitanju ne može Narodna skupština nikome da daje. To nam jamči da će obveznice imati dobar efekat na vrednost dinara i na ostale papire od vrednosti kojima je već odavna zasićeno naše novčano tržište. Prema zakonu o izmenama i dopunama pojedinih zakonskih propisa o agrarnoj reformi (§ 13) finansijski efekat dostiže visinu od 900.000.000 dinara.

Prema ekspozecu samog Ministra poljoprivrede razdeljeno je na 213.293 zemljoradničkih porodica do sada 541.794 jutra zemlje u Sloveniji, Hrvatskoj, Sla-

voniji i Vojvodini. Prema ilovome zakonu ima se od 293.909 jutara obradive zemlje i 282.844 jutra pašnjaka, koja su ostavljena veleposednicima uzeti za svrhe agrarne reforme još 100.000 jutara.

Tako će ukupna površina zemlje koja se ima eksproprisati sa 2.500 dobiva se suma 1.640.488.000 jutra.

Prema ceni određenoj po ovom zakonu platiće se za svako jutro prosečno 2.500 dinara.

Pomnoži li se broj jutara 641.793 koje se imaju eksproprisati sa 2.500 dobiva se suma 1.640.488.000 (jedna milijarda šest stotina četrdeset miliona četiri stotine osamdeset i osam hiljada) dakle, suma malo ne dva puta veća od one predviđene u novom zakonu.

Pa ako se uzme i cena od 2.000 dinara po jutru, dakle cena ispod prosečne cene finansijski efekat bio bi 1.283.588.000 dakle, opet blizu 400.000.000 dinara veći od predviđenog u zakonu efekta.

Ovoliko bi imala država da plati za ziratno zemljište i za jedan deo malih pašnjaka. U ovaj račun nisu uzete šume.

Prema ekspozecu Ministra poljoprivrede u obrazloženju novog zakona stavljeno je pod zabranu 903.295 jutara šume. Od toga je već eksproprisano u Dravskoj i Savskoj banovini 628.295 jutara, te se još imade eksproprisati oko 50.000 jutara, tako da bi se ukupno eksproprisalo 678.295 jutara šume.

Uzme li se minimalna cena od 1.000 dinara po jutru finansijski bi efekat iznosio sumu od 678.295.000 dinara.

Imajući u vidu da se ova suma ima da isplati u 30 godina sa 4% interesa, jasno je, kako ogromni finansijski teret imaju da preuzmu zemljoradničke organizacije i opštine u čiju bi se korist imala eksprorijacija šuma da provede.

Same kamate iznašale bi godišnje oko 30.000.000 dinara. Ako se tome doda anuitet otplate morale bi ove organizacije i opštine da plaćaju svake godine 50.000.000 što prelazi finansijsku i ekonomsku snagu njihovu. Konačni rezultat ovog finansijskog tereta bi bio da bi država morala da preuzme obavezu prema vlasnicima šuma sa čime ona već sada računa.

Tako bi ukupni efekat finansijski agrarne reforme za državu bio 1.640.488.000 više 678.295.000 ili ukupno 2.318.783.000 dinara.

Kad se tome doda 5% kamate na 30 godina izlazi konačno da država imade platiti blizu 6.000.000.000 dinara za ovakovu provedbu agrarne reforme.

Da li narodni predstavnici mogu u ovo i onako teško vreme ovakav veliki teret navaliti na prezaduženi narod?

Na osnovu svega toga molimo Narodnu skupštinu, da ovaj zakonski predlog kao štetan po narodne i državne interese izvoli odbaciti.

Za izvestioca odborske manjine određen je g. Vasilije Trbić narodni poslanik.

Članovi odbora:

Vasilije Trbić, s. r.

Dr. Đuro Leušić, s. r.

Mirko Najdorfer, s. r.

Dr. Ivan Lončarević, s. r.

Dr. Nikola Nikić, s. r.

Dr. Franjo Gruber, s. r.

Vitomir Vidaković, s. r.

Strah. Borisavljević, s. r.

Husein Kadić, s. r.

Stjepan Valjavec, s. r.

Milan Topalović, s. r.

INTERPELACIJA

dr. Ivana Lončarevića i drugova, narodnih poslanika, na Ministra unutrašnjih dela o policijskom bezakonju izvršenom nad dr. Matom Horvatom, biv. starešinom sreskog suda u Dvoru.

Gospodine Ministre,

Više smo Vas već puta upozorili na razna bezakonja, koja Vaše policijske vlasti pod firmom zaštite države nad građanima vrše. Tako smo Vas naročito upozorili na nezakonitu i samovoljnu primenu čl. 12 Zakona o zaštiti države nad građanima, koji tobože remete politički red i mir.

Uprkos naših opravdanih protesta ta se bezakonja još u odvratnijoj formi nastavljaju.

Tako je ovih dana g. dr. Mate Horvat, bivši starešina sreskog suda u Dvoru tobože po čl. 12. Zakona o zaštiti države presuđen na izgon iz svog zavičajnog mjesta Dvora u mjesto rođenja Đakovo, jer da je za javni red i mir u Dvoru pogibeljan.

Sreski načelnik, koji je ovu sramotnu odluku izdao, pokazao je osim grubog neznanja još i nepoštivanje zakona, na koji se u ovoj odluci poziva. Bez da je naime izrekao kakvu kaznu zatvora, koja je preduslov proterivanja, g. dr. Mato Horvat je i bez toga — dakle bez ikakve kazne — iz Dvora proteran.

Ni ustavne odredbe o građanskim slobodama nisu ovakvim nevaljalim službenicima nikakva zapreka za njihova bezakonja.

Makar da se niko po čl. 9. al. II. Ustava ni u kom slučaju bez sudske presude ne može iz svog

zavičajnog mesta proterivati, Vaše to policijske vlasti ipak u slučaju g. dr. Mate Horvata mogu.

Kako se na ovaj način država prije ruši nego zaštićuje, tražimo da nam na ovu interpelaciju u Narodnoj skupštini hitno odgovorite:

1) Da li za Vašu policiju čl. 9. al. II. Ustava od 3-IX-1931, koji našim građanima bar slobodu u zavičajnim mjestima obezbeđuje, važi, ili ne važi?

2) Ako taj ustavni propis za Vašu policiju važi, kako je onda sreski načelnik u Dvoru mogao g. dr. Matu Horvatu iz zavičajnog mesta u mjesto rođenja proterati?

3) Da li ste, Gospodine Ministre, voljni ovom ustavnom propisu već jedanput u Vašem resoru pribaviti nužno poštovanje, — da li ste zbog toga voljni odmah narediti, da se g. dr. Mate Horvat može svojoj zabrinutoj i neosiguranoj porodici, te zvanju u Dvoru povratiti, i da li ste napokon voljni ovakvog nevaljalog službenika, kao što je sreski načelnik u Dvoru egzemplarno kazniti?

12 juna 1933 godine
u Beogradu.

Narodni poslanici:

dr. Ivan Lončarević, s. r. dr. Nikola Nikić, s. r. dr. Franja Gruber, s. r. Lovro Knežević, s. r. Stjepan Valjavec, s. r.

INTERPELACIJA

Miloša Dragovića, narodnog poslanika, na Gospodina Ministra unutrašnjih poslova o postupku opštinskog belezniza u Jabuci, sreza pančevačkog, g. Popova.

Gospodine Ministre,

Gospodin Kosta Radak, trgovac iz Pančeva, po ovlašćenju i sa urednim punomoćijem Akcionog odbora Jugoslovenske narodne stranke otišao je u selo Jabuku, Sreza pančevačkog, da prikupi potpise članova za Jugoslovensku narodnu stranku. Pre nego što je otišao u opštine i sela istoga sreza obratio se sreskom načelniku g. Slavku Jovanoviću, sa pitanjem da li mu je za to potrebna dozvola od njega. Sreski načelnik u prisustvu opštinskog beleznika u Jabuci, g. Popova, rekao mu je da mu nije potrebna nikakva dozvola.

Kada je g. Radak došao u selo Jabuku radi pomenutog političkog posla, odmah su ga odveli u opštinu gde su ga legitimisali i pretresli pred ovim licima: Mesarošem Antunom, opštinskim služiteljem i Špendelom Jovanom, opštinskim stražarem, oba iz Jabuke.

Posle legitimisanja i pretresa opštinski beleznik g. Popov tražio je da se g. Radak odmah ukloni iz opštine pod izgovorom da on nema dozvolu za boravak od sreskog načelnika. U izvršenje ove svoje naredbe opštinski beleznik je naredio da narednik opštinske policije iste opštine pod punom oružanom spremom, g. Svetozar Živković, sprovede do Pančeva g. Kostu Radaka, što je ovaj do kraja izvršio.

Sa izloženoga slobodan sam upitati Vas, Gospodine Ministre, o sledećem:

1) Jeste li voljni ispitati postupak sreskog načelnika za Srez pančevački g. Slavka Jovanovića i opštinskog beleznika opštine u Jabuci g. Popova, prema g. Kostu Radaku, trgovcu iz Pančeva, kao protivustavni atak na njegovu ličnu slobodu i ograničenje kretanja?

2) Jeste li voljni da krivce kaznite i da im na taj način onemogućite gaženje Ustava i odredaba postojećih i važećih zakona?

3) Jeste li voljni izdati naredbe svima područnim organima Vašeg resora da se okane ovih nedozvoljenih uzurpacija ličnih sloboda ispravnim građanima naše države?

4) Jeste li voljni ovaj i ovakve slučajeve najhitnije isledivati i odgovorne krivce najstrožije kažnjavati?

Molim Vas, Gospodine Ministre, da mi na ovu interpelaciju izvolite odgovoriti usmeno u Narodnoj skupštini.

Za ovu interpelaciju tražim hitnost i prvenstvo ispred ostalih.

12 juna 1933 godine
Beograd.

Miloš P. Dragović, s. r.
narodni poslanik.

INTERPELACIJA

Hadži Todora Dimitrijevića, narodnog poslanika, na Gospodina Ministra prosvete, o izdanju knjige dr. Aleksandra Kostića, »O polnom pitanju«.

Mnogopoštovani Gospodine Ministre,

Kad Vas je Njegovo Veličanstvo Kralj postavio na najviše mesto odakle treba narod prosvjećivati, zaista je u Vama našao čoveka, koji svojim umnini i moralnim sposobnostima daje garancije da će povereni posao sa uspehom obavljati. Prosveta! Nema valjda uzvišenije reči od ove. Nju potpuno možemo spojiti sa božanstvom, jer je prosveta deo božanstva u nama. Čovek je saznao za božanstvo onda kada je počeo da se prosvjećuje, kada je počeo da se odvajava od životinje. Čovek se prosvetom približio božanstvu.

Ukoliko se čovek uzvišavao nad životinjom, u toliko se više približavao Bogu. I vrlo stari kulturni narodi postanak sveta dovodili su od Boga i to iz njegove duhovne moći. Tako su na pr. u Indiji Bramani (sveštenici) proizilazili iz božijih usta, da bi mogli tumačiti narodu zakone. Vojnici su proizilazili iz božijih ruku, da bi mogli braniti državu, a ostali proizilazili su iz božijih nogu, da bi mogli da rade za sve. Dakle nikako iz polnih organa, iz kojih vode poreklo samo životinje.

Pa i u staroj Grčkoj zemlji, gde se najviše uzvisio ljudski um, bogovi se duhovno spajaju sa boginjama i rađaju iz glave, kao Atina iz glave Zeusove, Afroditu iz morske pene itd. dakle Atina, boginja mudrosti i zaštitnica nauke i umetnosti, postala je iz božije glave. Glava je dakle bila kult najkulturnijeg naroda na svetu. A kad je taj narod hteo da kultivise i lepotu i ljubav, on je opet i to dodelio boginji koja je ovaploćena, ne iz polnih organa, već iz morske pene, čime je i polnoj ljubavi hteo da prida najveću čistoću.

A šta da kažemo za našu hrišćansku kulturu i jugoslovensku prosvetocenost. Naša vera ima presvetu Devu Mariju, koja rađa Hrista posrestvom Sv. Duha. Isus Hristos se uzdiže nad polnim strastima, naši Sv. Oci takode. Naš prvi prosvetitelj sv. Sava upravlja crkvom i prosvetom iznad polnih strasti, Njegoš i Strosmajer tako isto.

Vera, dakle i ljudi, koji su naše vode i u koje verujući stvorismo kulturu i jaku državu, behu ili apstinenti ili patrijarhalni u polnom pitanju. Ovo pitanje nikada nije bilo pitanje, dok pod vašim prosvetnim vodstvom pojavi se čovek na našem medicinskom fakultetu, koji objavi da je polno pitanje sve i sva i pod imenom nauke, i pod svojom velikom zvučnom titulom, napisao knjigu, ne o Istočnom, ne o Jadranskom, ne o Balkanskom već direktno o polnom pitanju, da bi zainteresovao sve, jer je hteo da zagolica svakoga u njegov instinkt, a da bi što bolje uspeo, izneo je kao kakav pornograf, najodvratnije slike iz crnačkog i patagonskog života. Iznese primere divljaka, koji, ili iscezoše sa kugle zemaljske ili postashe robovi boljih od sebe, robovi ljudi, u kojima moral preovladuje nad instinktom.

Ako Ministarstvo prosvete misli da od nas stvori engleske, španske ili talijanske kolonije, onda nam može slobodno preporučiti knjigu svoga profesora dr. Aleksandra Kostića, po čijim će upustvima na najbestidniji način izaći jedno pokoljenje, gde se neće znati ko je kome ni otac ni majka, ni rod ni pomozi-Bog. Ali, ako hoće da stvori pokolenje koje ima da brani ovu zemlju, natopljenju krvlju mučenika, treba ne samo da zabrani pomenutu knjigu d-ra A-

leksandra Kostića, već da ga i ukloni iz državne službe.

Pomenuta knjiga ruši sve moralne veze između čoveka i čoveka, između dece i roditelja, između braće i sestara, između prijatelja i rodaka. Za nju nema ničeg uzvišenog ni moralnog ni koliko u životinje, jer i životinje imaju svoje vreme parenja, više životinje čak i svoje individualne izabranike i izabranice, što sve za d-ra Kostića ne postoji. Za njega je polno pitanje opšta razuzdanost: ko koga kako dohvati, gde može i kako može.

Kad bi se takva knjiga pojavila u Americi, pisac bi otišao najmanje deset godina robije, dok kod nas takav pisac zauzima najviše mesto i pomoću nje »pravi pare«. Za njega nema krize morala, nego baš u moralu vidi krizu čoveka. U Americi zabranjuju se knjige čak i na kineskom jeziku, ako imaju pornografsku sadržinu, što ni u koliko ne bi moglo da vredi puritanski karakter anglo-saksonske kulture. Međutim i kad bi knjiga d-ra Aleksandra Kostića bila i sve sama sušta istina, kao što nije ni iz daleka, ona je nemoralna, ona vredi naše osećanje, ona vredi naše običaje, našu veru, našu krvnu i duhovnu srodnost. Pročitavši ovu knjigu uzviknuo sam: »Hvala Bogu što sam se rodio za dve decenije ranije da mi ovakav čovek ne bude vaspitač, i što moja majka ne zna da čita a nemam sestre i dece, da bih se stideo što sam čovek!

Gospodine Ministre, stidim se i pred Vama kao naučnikom u medicini, da sam tu knjigu pročitao; da sam znao da je takve sadržine, trebalo bi da odem iz kineskog zida pa da je tamo pročitam, a ne u sredini svoga naroda, koji bi svome uzvišenom moralu imao da blagodari za svoj opstanak. Kad god sretnem nekog velikog čoveka, koji predstavlja nauku ili moral, u meni se stvore slike iz knjige d-ra Kostića, da i taj čini, ono isto, što preporučuje pomenuta knjiga. Izgubim za momenat sve poštovanje i ideal, koji sam u svome srcu gajio prema velikim ljudima, jer prema knjizi d-ra Kostića, sve je životinjstvo u najgorim smislu te reči.

Mnogi lekari javno su osutili pomenutu knjigu kao g.g. dr. Močanin, dr. Dušan Popović, dr. Mil. Milenković, dr. M. Zelić, dr. Jovan M. Klisić — Dukljanski i drugi, dokazujući da u toj knjizi nema ničeg naučičkog, već da je to većim delom pornografija pod plaštom nauke. Međutim i kad je niko od lekara ne bi osuđivao, očevidno je da ta knjiga nije pisana za naučnike, već za najširu publiku pa prema tome i mi laici imamo prava da ustanemo protiv jedne knjige koja nam ruši sve naše plemenite osećaje. U vremenu kad se trudimo da nam i stoka bude čistokrvna, mi u svoje žile ubacujemo nečistu krv, u svoje odnose životinjske instinkte i manire. Stidno je i ponoviti ono, što je dr. Kostić napisao ili kao crtež ili fotografiju prikazao.

Gospodine Ministre, svaka polumera koja bi se preduzela protivu dr. Aleksandra Kostića, išla bi samo na njegovu »popularnost«, da njegova pornografija može doživeti još neko izdanje na ovoj krizi kada se i muza skamenila. Protivu njega se ima upotrebiti sve što je po zakonu i što je u Vašoj moći, jer je i on protivu morala i osećaja upotrebio sve što mu je stajalo na dispoziciji. U vašoj je moći da ga najpre zbacite sa olimpijske visine naše nauke, dalje, da se

zabrani rasturanje negove knjige i naposljetku da se krivično optuži za vredanje javnog morala, jer nije potrebno nikakvom naučniku da kaže način rešenja koitusa, što zna i svaka životinja.

Bolje da selo propadne nego u selu običaj. A bolje da takav fakultet i ne postoji, nego da se iz njega čuju stvari koje ni najperverziji tip ne bi u svoja usta uzeo.

Izvolite, Gospodine Ministre, dati mi na ovu interpelaciju odgovor na prvoj sednici Narodne skupštine, šta mislite preduzeti protivu dr. Kostića i njegove knjige »O polnom pitanju«.

Primate, Gospodine Ministre, i ovom prilikom uverenje o mom odličnom poštovanju.

Beograd **Hadži-Todor Dimitrijević**, s. r.
24 maja 1933 g. narodni poslanik

I N T E R P E L A C I J A

Miloša P. Dragovića, narodnog poslanika, na gospodina Ministra prosvete o postupku institucija J.R.S.D. i školskih nadzornika prema učiteljima.

Gospodine Ministre,

Naš učiteljski kadar gleda u Vašoj ličnosti čoveka, koji mu, kao vrhovni šef prosvetnog resora, daje garanciju za nesmetani a zakonski rad u školi i van nje i za zaštitu od proganjanja političkih ljudi.

Ja potpuno delim to opravdano mišljenje i uverenje učiteljskog kadra pa sam slobodan da iznesem u ovoj interpelaciji neželjene i nedozvoljene postupke prema učiteljima od organizacije J.R.S.D. i političkih ljudi.

Na učiteljstvo se vrši presija pod pretnjom premeštaja, otpusta i drugoga maltretiranja, da stupaju u političku organizaciju J.R.S.D., gotovo u celoj državi. Naročito se za ovo zalažu pojedini školski nadzornici, koji hoće tim putem da očuvaju svoje položaje, udobravajući se političkim organizacijama i političkim ljudima.

Školski nadzornici za grad Niš i Srez niški, pozvali su pre 4—5 dana, u radni dan, učiteljski zbor u Nišu sa njihovih teritorija i to u dobu kada se vrši druga—završna revizija, i predložili osnivanje učiteljskog kluba J.R.S.D., sa napomenom da to zahtevaju viši državni interesi. Oni koji slučajno ili sa opravdanih razloga nisu došli na taj zbor izloženi su raznim šikanama i verovatno da ćete uskoro imati zahtev za njihov premeštaj, opet iz nekih »viših državnih interesa«. Ovo je nasilje nad jednim redom

državnih službenika, koji je pozvan da narod vaspitava nacionalno i moralno, da očvršćava karaktere i da radi na kulturnom i privrednom podizanju. To se čini u rodnome gradu i izbornome srezu Predsednika Glavnog odbora J.R.S.D., a kako li je tek u drugim srezovima.

Sa iznetoga, slobodan sam upitati Vas, Gospodine Ministre, o sledećem:

1 — Jeste li voljni ispitati postupak školskih nadzornika za grad Niš i Srez niški o pozivanju učitelja na zbor u radni dan i prisiljavanju da osnuju i stupe u učiteljski klub J.R.S.D.?

2 — Jeste li voljni ovaj slučaj najhitnije islediti i krivce najstrožije kazniti?

3 — Jeste li voljni izdati naredbu sreskim školskim nadzornicima da ne prisiljavaju učiteljstvo u političkoj orijentaciji?

4 — Jeste li voljni ove slučajeve kršenja odredaba pojedinih zakona onemogućiti i najstrožije kažnjavati, pa odmah i uklanjati takve starešine sa starešinskih položaja.

Molim da mi na ovu interpelaciju izvolite odgovoriti usmeno u Narodnoj skupštini.

Za ovu interpelaciju tražim hitnost i prvenstvo ispred ostalih.

12 juna 1933 godine
Beograd.

narodni poslanik
Interpelant
Miloš P. Dragović, s. r.

Izvolite, Gospodine Ministre, dati mi na ovu interpellaciju odgovor na prvom sednici Narodne skupštine, šta mislite predložiti protiv dr. Kostića i njegove knjige »O političkim pitanjima«.

Primite, Gospodine Ministre, i ovom prilikom uverenje o mom oduševljenom poštovanju.

Habiš-Todor Dimitrijević, s. r.
 Beograd
 24 maja 1933 g.
 narodni poslanik

zadržati rasturanje njegove knjige i naposljetku da se aktivno opuzi za vrednije javnog morala, jer nije potrebno nikakvom naučniku da kaže način rešenja kojima što zna i svaka životinja.

Bolja da se proprađe nego u selu opičaj. A bolje da lakav fakultet i ne postoji, nego da se iz njega čuju stvari koje ni najpoverljiviji tip ne bi u svoja usta uzao.

I N T E R P E L A C I J A

Miloš P. Dragović, narodnog poslanika, na Gospodina Ministra prosvete o postupu institucija J.R.S.D. i školskih nadzornika prema učiteljima.

Gospodine Ministre,

državnih službenika, koji je pozvan da narod vaspitava nacionalno i moralno, da očvršćava karakter i da radi na kulturnom i privrednom podizanju. To se čini u redovnom radu i izbornome stazu Privrednika Glavnog odbora J.R.S.D., a kako li je tek u drugim stvarima.

2 — Jeste li voljni ispitati postupak školskih nadzornika za grad Niš i Strez niški o pozivanju učitelja na zbor u radni dan i prisiljavanju da osnuju i stupe u učiteljski klub J.R.S.D.?

3 — Jeste li voljni izdati naredbu streskim školskim nadzornicima da ne prisiljavaju učiteljsvo u političkoj orijentaciji?

4 — Jeste li voljni ove slušajve krsenja odredaba pojedinih zakona omogućiti i najstrožije kažniti, vati, na odmah i ukrajati takve starišine sa starosinskim položaja.

Molim da mi na ovu interpellaciju izvolite odgovoriti u ime Narodne skupštine.

Za ovu interpellaciju tražim hitnost i poverljivo izpred ostalih.

12 juna 1933 godine
 Beograd

Miloš P. Dragović, s. r.
 narodni poslanik
 interpellant

Niš učiteljski kadar gleda u Vašoj ličnosti čoveka, koji mu, kao vrhovni šef prosvetnog resora, daje garanciju za nesmetani i zakoniti rad u školi i van nje i za zaštitu od proganjanja političkih ljudi. Ja potpuno delim to opravdano mišljenje i uverenje učiteljskog kadra pa sam slobodan da iznesem u ovoj interpellaciji neželjene i nedozvoljene postupke prema učiteljima od organizacije J.R.S.D. i političkih ljudi.

Na učiteljsvo se vrši pritisak pod pretjom premećaja, otpusta i drugoga maltretiranja, da stupe u političku organizaciju J.R.S.D., gotovo u celoj državi. Naravno se za ovo kažu pojedini školski nadzornici, koji hoće tim putem da očuvaju svoje položaje, neobavljajući se političkim organizacijama i političkim ljudima.

Školski nadzornici za grad Niš i Strez niški, pozvali su pre 4—5 dana, u radni dan, učiteljski zbor u Nišu na njihovih teritorija i to u dobu kada se vrši školska revizija, i predložili osnivanje učiteljskog kluba J.R.S.D., sa napomenom da to zahteva vrši državni interesi. Oni koji slučajno ili sa opravdanim razloga nisu došli na taj zbor izloženi su raznim šikanama i verovatno da će nekoro imati razlog za njihov preneštaj, opet iz nekih viših državnih interesa. Ovo je nasilje nad jednim redom